SỐ THỨ 1838 NGÀY THỨ BA 2 MAI 1922 BÁN THỨ MƯỜI

BIBLIOTHÈQUE INDOCHINE N°2-136

Trung Bắc Tân Văn

中北新聞

MỖI NGÀY RA MỘT SỐ

MỖI SỐ: 0$02

HANOI

	Hanoi et les localités où il y a un bureau de poste	Les autres localités de l'Indochine	Les pays de l'Union postale	Les pays hors de l'Union postale	Etranger
Một năm. .	6$00	8$00	9$50	16$00	24$00
Các tháng và Các cáng-sở	»	5.00	6.00	9.00	»
Sáu tháng. .	3.00	4.50	5.25	8.00	12.00
Ba tháng. .	1.50	2.25	2.75	4.50	6.75
Một tháng. .	0.50	0.75	1.00	1.50	2.25

Les abonnements partent du 1er et du 16 de chaque mois

Toutes les lettres destinées à la rédaction doivent être adressées au directeur
61-63, Rue du Coton, Hanoi

Fondateur: F. H. SCHNEIDER
Directeur: NGUYỄN-VĂN-VĨNH
Rédacteur en chef: PHAM-HUY-LỤC
Administrateur gérant: NGUYỄN-VĂN-LUẬN

Adresse télégraphique: TRUNG-BẮC-TÂN-VĂN-HANOI
Téléphone n° 180

ANNONCES

Décomptées à raison de 2 lignes au centimètre de hauteur, sur 0 m 032 de large.

Une seule insertion. . . 0$30 la ligne.

Par contrat annuel . . . . . à

Par centimètre et par insertion. . . . . 0$15 le m/m

Réclame dans la 1re page. . . . 2$ la ligne

Annonces judiciaires et légales. 1$80 la ligne

On traite à forfait pour les contrats importants.

Làm văn phải có mục-đích chính đáng

Trong vòng mấy năm nay, nhờ có những lời khuyến-khích cổ-động ở các tân-văn, tạp-chí, mà nghề làm văn ở nước ta bỗ ngoài xem ra có vẻ phát-đạt lạ lùng! Biết bao nhiêu là nhà ngôn-luận đã xuất đầu lộ diện, đem cái tài hoạt-bát mà bàn bạc ở các báo-chương! Biết bao nhiêu là nhà trước-thuật đã không nài khó nhọc đem cái tài nhà ngọc phun châu công hiến cho quốc-dân làm bộ sách thật hay thật quí! Đó chẳng là một cái triệu-chứng đáng mừng cho tiền-đồ quốc-văn sau này ư?

Ta có thể ví nước ta ngày nay, về phương-diện văn-chương, cũng tựa tựa như nước Pháp về thời đại Phục-hưng (La Renaissance) nghĩa là về một thời-đại mà văn chương mới vào buổi phôi-thai, chưa có qui-củ nhất định, nên tuy rằng nhà làm văn không hiểm mà vẫn không rõ cái giá-trị của họ ra sao. Không thể biết rõ cái giá-trị của các nhà làm văn ngày nay là vì mình cùng ở vào một thời, khó lòng mà suy xét phán-đoán cho công-bình được. cho nên định giá trị các nhà văn sĩ hiện thời phải đợi đến đời con cháu ta mới là đích đáng.

Song có một điều có lẽ phần nhiều người nhận rõ là làm nhà viết văn ngày nay hình như không có một cái mục-đích chính đáng vậy. Ôi! làm gì cũng phải có mục-đích, nếu mục-đích có hay thì công việc mình mới có giá trị, sự nghiệp mình mới được vẻ vang. Nếu mục đích không ra gì thì dù có ra công cố sức đến đâu, dù có tài cán đến đâu, công việc mình cũng vẫn là không có giá-trị. Về phương-diện làm văn cũng thế, nếu mục đích không chính-đáng thì dù giọng văn có chải-chuốt, hoa mỹ đến đâu cũng bằng thừa mà thôi.

Trên đã nói làm nhà viết văn ngày nay hình như không có một cái mục-đích chính đáng, thế là nghĩa làm sao? Làm văn không có mục đích chính-đáng nghĩa là khi mình viết văn, hoặc soạn một bài, hoặc làm một quyển sách, mà không nghĩ gì đến công-ích công-lợi, không xét đến cái ảnh-hưởng việc mình sau ra làm sao, chỉ cốt được vừa ý mình, hay được thỏa lòng một vài người thân thiết của mình thôi.

Này như mình thì ghét ai mà kiếm chuyện đăng vào báo cốt làm cho người mình ghét phải mang tai mang tiếng, cho thỏa lòng cảm tức của mình, thế là làm văn không có mục-đích chính-đáng — Lại như những kẻ làm văn làm sách để tán tụng một người bạn thân, hoặc một người có quyền thế, cốt cho đẹp ý người mà mong cầu lợi cho mình, đem văn chương dùng làm một cách mình hót phỉnh phờ, như thế còn có mục-đích gì là hay nữa! v. v. Nếu nhà làm văn mà cái mục-đích là chỉ cốt lợi cốt danh cho mình, thì thật là đắc tội với văn-chương lắm lắm, không những không được thiên hạ hoan-nghênh ca tụng mà có khi lại vì thế mà bị thê-gian đàm-tiếu nữa đấy!

Vậy những nhà làm văn trưởng nên lưu-tâm về việc đó, nghĩa là khi ta sắp viết một bài văn hay soạn một quyển sách, ta nên tự hỏi xem làm thế có mục-đích gì? và mục đích ấy có thực là chính đáng không? Nếu mục-đích ta theo có hay thì ta hãy thi hành, bằng không thì ta nên xếp bút lại một bên, để cho khi khác, sẽ đem cái tài nhà ngọc phun châu của ta ra mà thi thố đối với đời tưởng cũng không là muộn.

Những mục-đích thế nào gọi là chính đáng? Mục-đích chính đáng là khi nào ta không nghĩ đến tư lợi, ta không tưởng đến cầu danh, ta chỉ cốt sao cho việc ta làm được ích lợi cho đồng-loại ta, cho quốc-gia ta, hay là một đoàn-thể nào của quốc dân ta mà thôi. Mục-đích làm văn là phải nghĩ đến lợi chung, chớ không phải lợi riêng, cũng như mục đích các công việc khác ta làm hàng ngày vậy. Nói lợi chung thì khí mập mờ, không được rõ ràng lắm, vậy tưởng nên giải nghĩa rõ hơn. Nhà làm văn muốn có một cái mục-đích chính đáng tưởng nên nghĩ đến hai điều sau này cũng tạm đủ.

1° *Một là nghĩ đến sự duy-trì đạo đức.* — Phong-hóa ngày một suy đồi, cương thường ngày một nghiêng ngửa, trong khi cũ mới lộn xộn, tân cựu giao tranh, nếu sai một li đi một dặm, ta nên dùng ngòi bút thiêng liêng kia giữ gìn sao cho đồng-bào khỏi lạc-đường nhầm lối, biết theo con đường chính-trực quang minh mà tránh những lối sa-mù hắc-ám. Ta phải biết làm thế nào cho những kẻ trí nông học kém không vị ngọn sóng đổi-phong nó làm cho trụy-lạc, ta phải giữ sao cho những cái đức-tính hay của tổ tiên truyền lại từ xưa không vì ngọn gió cuồng phong làm cho tan nát mất đi, ta phải biết khuyên nhau điều ở bỏ dần nết hay tập lấy, cho nên đức-dục một ngày một tăng tiến hơn lên: Theo được cái mục đích ấy tức là một người có công với nước với dân, không phụ tiếng là nhà văn-sĩ.

2° *Hai là giúp nào việc khai trí luyện tài.* — Viết một bài văn trên báo không cốt là chỉ khoe tiếng với đời, cho một quyển sách xuất bản không cốt là chỉ khoe văn cùng bạn, nhưng phải thế nào cho bài văn kia, quyển sách nọ có giúp một phần nhỏ mọn vào việc khai-trí cho đồng-bào, luyện-tài để giúp nước, mới đáng gọi là nhà ngôn-luận, là nhà trước-thuật có công. Ngày nay học-thuật Âu-Mỹ rất là cao xa rộng rãi, chức-trách các nhà cầm bút viết văn phải làm thế nào cho quốc-dân được hưởng thụ chút đỉnh cái học-thuật thâm thúy ấy mới là trọn nghĩa-vụ của mình, mới gọi là theo được cái mục-đích chính-đáng của việc viết văn vậy.

Nói tóm lại, nếu làm sách viết văn mà thì hành được một việc như hai việc trên này, thì nhà làm văn cũng có thể tự mừng rằng ngòi bút kia đã đúng đi theo đuổi một mục-đích chính đáng đó! Các nhà viết văn nghĩ sao?

B. G.

ÂU CHÂU ĐIỆN TÍN

HAVAS

Paris, ngày 28 Avril 1922

Quan Giám-quốc tại Tunisie

Quan Giám-quốc Millerand đã tới Tunisie. Nhân-dân hoan-hô ngài Quốc-vương Tunisie tỏ lòng trung-thành và ghi ân với Đại-pháp. Quan Giám-quốc đáp lại rằng nước Đại-pháp sẵn lòng dìu dắt xứ Tunisie lên con đường tiến-bộ văn-minh.

Tại cuộc hội-nghị Gênes

Ngày mai quan Barthou sẽ khởi hành ở Gênes về Paris. Ngài sẽ thương-nghị với quan Poincaré.

Paris, ngày 29 Avril 1922

Cuộc hội-nghị Gênes

Tiểu-hội-đồng coi các việc nước Nga đã ưng chuẩn đoạn mào đầu về khoản thứ nhất trong bức thư đáp lại chánh-phủ Quá-kích. Lời lẽ đoạn ấy là dung hợp cả lời lẽ trong bản dự thảo của Đại-pháp và bản dự thảo của nước Anh định việc các nước dự vào sự tu-phục nước Nga, và yêu-cầu người Nga không được gây chuyện với các nước khác về đường địa-hạt và về đường chính-trị.

Paris, ngày 30 Avril 1922

Việc Trung-hoa

Tin Bắc-kinh. — Quân lính Bắc chánh-phủ và quân lính Nam chánh-phủ đánh nhau ở đường hỏa-xa Tientsin-Pukov.

Cuộc hội-nghị Gênes

Hội đồng các nhà pháp-luật sẽ soạn các bản giao-ước về trái-khoản của nước Nga.

Bàn về việc học nữ-giới

Đã từng thấy nhiều nhà nghị-luận đến việc học nữ-giới. Kẻ nói thế nầy, người bàn thế khác, ta được nghe những dư-luận chánh-đáng mới có thể biết cái điều khuyết-điểm trong nữ học giới mà sửa đổi, vì như nghe nhiều tiếng chuông mới để phân biệt. Xét cho kỹ, nhiều nhà tỏ ý-kiến rằng nền nữ-học bình-thường chỉ có hư-vẫu, chứ không có thực-hành. Bởi thế mới nói rằng bọn thiếu-nữ đến trường chỉ cốt khi hết hạn học trung-tuyển được cái bằng là mãn-nguyện. Chứ về đường nữ-công cũ thế nói rằng không cho quan hệ là mấy. Nói như thế cũng đã là đáo lý, nhưng người đi học cho là có phần quá khắc. Đáo-lý là khi hết hạn học đã mấy ai biết hết chức-vụ người đàn bà con gái ở chốn gia đình. Nghiêm khắc vì thời-giờ ở trường không được là bao, bỏ bước học sao cho kịp đề hết niên-hạn ra thi — thì cho đỗ — Và chẳng nền học nữ-giới ở nước ta thịnh-hành mới độ mươi năm nay, lấy đâu mọi điều được hoàn-toàn. Đến như ở nước Pháp là một nước việc giáo-hóa mở mang đã lâu, đủ về nam-giới hay nữ giới cũng vậy, mà còn có điều khuyết-điểm, cần phải sửa sang chỉnh-đốn luôn cho hợp trình-độ. Trong con đường tiến-hóa phải tuần-tự như-thế; cấp tiến e rằng vấp ngã chăng. Cấp tiến có hại, xem như đương buổi giao-thời này, trong bọn nữ-lưu có người học sai hiểu nhầm nghĩa chữ « *văn-minh* » và « *binh-quyền* », « *tự-do* », ăn ở trái ngược đến nỗi nền luân-lý lay động, sợ có ngày trụy-lạc. Đó là cái lỗi của kẻ không hiểu thấu nghĩa-lý; biết mập mờ có hại. Trong việc học của bọn thiếu-niên, ta nên lấy « phẩm » trọng hơn là « lượng ». Tuy học lt môn-học nhưng biết cho đến nơi đến chốn mới có ích cho thân cho nhà. Chứ học thiển-cận, trong tri-não phảng phất những tư-tưởng không chánh-đáng, nên có tính kiêu-hãnh, tự-đắc. Có thể nói rằng khi hết hạn học ở trường so-đẳng nếu không chu chi thời cái « tài chữ » đã nhẹ rồi, chẳng bao lâu thành ra rỗng tuếch! Ta đã biết thế, ở trường và ở nhà nên chuyên tâm dạy bảo cho người thiếu-nữ học-hành đề sau này có đủ tư-cách gánh công việc trong gia-đình. Bọn thiếu-nữ học tập cốt để đến khi có chức-vụ ở chốn gia-đình biết say-nghỉ lo liệu công việc cho chu-đáo, nên người nội trợ ngay thẳng, khôn ngoan, tô-điểm cho trong nhà có cái cảnh hòa-lạc. Cứ như ý-tưởng ông Doüdon thì trong thời-kỳ ở học-đường, bọn thiếu-nữ luyện tập cho biết thân tự-trọng tiết tự, biết tiết-kiệm, học vệ-sinh tổng-luận, vệ-sinh về các thứ ăn uống, phép nuôi con; học đến nơi đến chốn chục nghiệp của người nội-trợ và người mẹ sau này. Đó là những điều thiết-dụng cho đàn bà con gái.

Chồng con nhờ cái học thức và cái cách cư-xử êm ái của người vợ, bà mẹ mà lấy chốn gia-đình là nơi cực-lạc! Lợi dụng học-thức để lo liệu việc nhà cho minh-mẫn, chứ không nên tự-đắc có học-vấn mà ăn ở ra ngoài vòng luân-lý, có những tư-tưởng ngông cuồng. Ở trên tôi bảo để bao phen thấy phàn-nàn trong bọn thiếu-nữ tân-tiến có người lấy mấy chữ khẩu đầu tự-do, bình-đẳng, đến nỗi mất cả nhân-cách. Ôi! người mà không có nhân-cách thời phẩm-giá còn gì nữa! Bất luận là con trai hay con gái, đàn bà hay đàn ông, nhân-cách đề-liệt, ai còn qui, còn chuộng? Nhất là bọn nữ-nhi học-hành cốt để tu-thân sửa tính, giữ gìn tiếng trong giá sạch. Không phải là đến học-đường biết được tí nhiều văn-chương để là đủ đâu. Phải biết cho cẩn-thận, biết thân nghĩa-lý; như vậy mới khỏi cư-xử trái đạo, ở ăn nhỏ nhẻn. Việc học nữ-giới điều quan-trọng một-thiết là đào-tạo những người mẹ biết chức-nghiệp trong gia-đình, chứ không phải là dạy để trở nên người « thông thái ». Bởi lẽ đó, nên nói rằng ta nên trọng cái « phẩm » hơn là cái « lượng ».

Nhân đây xin trích-lược mấy lời của cụ Montaigne để chứng minh rằng người đàn bà phải lấy chức-vụ ở trong nhà làm quan-trọng: *Chức-vụ người mẹ ở chốn gia-đình.— Chức-vụ của người mẹ ở chốn gia-đình là cả ích hơn cả và qui-trọng hơn cả. Ấy là chức-vụ của người nội-trợ. Ta ít khi thấy người nội-trợ biết tiết-kiệm. Tính tiết-kiệm là một đức-tính người đàn bà nên có để khỏi nại đến gia đình. Người đàn bà có cái đức tính tiết-kiệm, gia-chính có thể phó thác cho được. Ta mục-kích lắm gia-đình, khi chồng bận trăm công nghìn việc về đến nhà đã mỏi mệt lại phải nắt buồn bực, vì vợ chỉ biết điểm trang dong chơi. Nực cười thay vợ ăn không ngồi rồi, mà chồng làm công việc vất vả. Nên chồng làm ra của, thời vợ phải có công...* (Lý-tưởng Á-đông : gia-chồng, công vợ.) Lấy đấy mà suy có phải rằng người vợ biết chức-nghiệp mình là bậc-trọng mà coi sóc trông nom mọi việc cho đâu vào đấy thì trong nhà có nên nếp, người chồng cũng được hưởng cái lạc-tha trong gia-đình. Người đàn-bà chẳng nên cần-trọng chức-vụ nội trợ lắm ru?

Có người nói rằng người đi học, cho đến phụ-mẫu, bết hạn học chỉ mong đỗ được bằng tốt-nghiệp. Phỏng lời nói đó có phần chánh đáng. Cái « danh », cái « lợi », ai mà chẳng ham, chẳng chuộng. Cái hư-danh làm mờ lối cái chân giá. Người trong cuộc, kẻ bàng quan, đều chú-mục vào nơi thi cử. Cái bằng là cái thước thăng-bằng định phẩm-giá người! Cái bình-thước đã đủ cho tr định được cái chân-giá đâu. Về phần tinh-thần bình như không nghĩ đến. Có bằng tốt nghiệp ấy mà nhân-cách thấp kém, đức hạnh không có thì có đủ khiến cho ta qui trọng bằng người tuy học-thức sơ lược mà tư-đức hoàn toàn không? Chắc ai ai cũng một ý mà nói rằng không.

Vậy muốn tránh khỏi những lời nghị luận bi báng, người đi học nên hiểu mục-đích đi học trước là để tu thân sửa tính, sau là khi trở nên người nội-trợ có đủ tài-năng coi sóc việc tề gia, chớ nghĩ lắm lấy cái bằng định hơn kém cao thấp. Khi công không thành, danh không toại, đem lòng phẫn chí. Cho-vụ người đi học nên để tu thân sửa tính. Cho chức-vụ ấy chu-đáo cũng đủ khiến cho người ta kính trọng.

Về vấn-đề nữ-công, hiện hãy giờ, ở trường nữ-sư dạy thêm thêu, vá may, đan. Đó là việc dượng kim mũi chỉ. Nếu nhân dạy khâu mà bảo cách cắt quần áo cũng là việc có ích.

Còn như việc nấu nướng, cách dùng các thực-phẩm là những môn học thực-hành rất cần, nhưng chưa duy đến. Ta cũng nên tuỳ ý chánh phủ Bảo hộ muốn mở mang nền nữ-học khắp trong nước đã là tốn lắm. Nên muốn có ngay các môn học thực-hành này, thời nhà nước không thể thi hành ngay được, vì không có người dạy về khoa học ấy để bổ đi khắp các trường được. Và muốn có thi-hành cần phải có trường để học trò ăn ở, mới tiện việc nấu nướng, giặt dịa, đi chợ mua các thức đồ ăn. Bày giờ đã làm gì có nhiều lưu học-sinh. Trong khi chờ đợi chánh-phủ thi-hành được bấy nhiêu điều, người đi học khi ở trước ng luyện tập cho có cái học-thức thông-thường, và khi ở nhà cần học tập việc nữ-công để sau này trở nên người nội-trợ có đủ tư-cách. Lại ước mong những nhà học-thức trong nữ-giới chung các nhà nữ-giáo-sư thu thập tài-liệu soạn một quyển sách gọi là sách « phổ-thông nữ-công » gồm cả các khoa-học: thiết dụng cho người nội-trợ. Nếu các nhà nữ-sư nước nhà viết được quyển sách nữ-công, tưởng có bổ-ích cho nền nữ-học nhiều lắm.

T. Q. B.

Tây-hành lược ký

Năm nay chánh-phủ Đại-pháp mở hội đấu-xảo Đại-pháp ở thuộc-địa tại Marseille. Nước ta cũng ba Kỳ đều có phái-viên đi dự cuộc đấu-xảo để xem xét. Phái-viên Trung-kỳ, đại-biểu Nam-triều thời có ông Vương-tứ-Đại, Phó-đoàn Thừa-thiêu, sang chức Như-tây phái-bộ sứ; ông Cao-xuân-Xang, Viện-ngoại Cơ-mật và ông Trần-đạo-Tế, thông-phán Quảng-nghãng), ngày 21, xuống tàu *Orénoque* vào Saigon đặng đáp tàu *Gordillière* đi Marseille. Day có ông Trần-ngọc-Thiện ở Haiphong đi chiếc *Gordillière* đáng vào Saigon.

Ba giờ rưỡi chiều ngày 21 tàu chạy, bỏ hòi sóng một chút, trong tàu không có sự gì lạ. Day có một bọn dân đông làm. Hỏi ra là của bọn Sa-zannah ở tỉnh Biên-hòa trong Nam-kỳ mộ vào trồng cao-su và các giống thực-vật.

Người làm đầu phu người đã vào trong Nam rồi, nay được về nghỉ hết hạn lại mộ thêm vào nữa. Cứ thấy được 100 người, mà 40 người đi lần trước rồi.

Những người đi đó, mỗi người bỏ phát cho 0 p 40 và ba bon gạo, mỗi bạn 3 năm được hội cấp tiền ăn cho về nghỉ 3 tháng thăm nhà.

Xứ Nam-kỳ đất tốt mà còn rất nhiều nơi hoang-mang, vì thiếu người làm; ngoài mình người đông mà đất cái lại không được phì-nhiêu. Nếu dân mình hiểu sự lợi lại, bảo nhau bỏ bớt những tính nhất-nhất hay sợ thổ trong thiên, đem nhau vào trong kỳ làm ăn thời trong Nam kỳ đã khai-phát được biết bao nhiêu là lợi-nguyên, mà người mình cũng khỏi được cái hại nhọn-cần. Nay đã có người chịn đi như thế, khi về bảo nhau, thế tất phải hiểu dần dần, nay mai dương rất làm xong, giao thông tiện lợi, sẽ rủ nhau vào đó sinh nhai, nhất cử lưỡng tiện, đó là một điều rất nên mừng cho tiền-đồ nước nhà vậy.

9 giờ sáng ngày 22, tàu tới Qui-nhơn. Cửa bể Qui-nhơn cũng như Đà-nẵng, tàu không vào bến được, ra vào phải đúng sa-tàu, tàu-bản hay là thuyền.

Chúng tôi nhân tiện thuê thuyền lên bến đi rạo thành-phố.

Thành-phố Qui-nhơn cũng như Đà-nẵng, ngày xưa chẳng qua là một bãi cát, mà nay khai thác ra thành-phố, các nơi công-thự rất là ngay ngắn, đường sá rất là sạch sẽ, thương-mại cũng rất nên thịnh-vượng, trong lại phát-đạt còn chưa biết đến thế nào. Vậy cũng nên mừng cho nước Nam có cơ tiến-bộ.

Ngỏ đêm ngày 23, tàu đến Ba-ngòi đến 4 giờ sáng mới chạy vào Saigon.

Trên tàu Orénoque ngày 23 Avril 1922

Trung-kỳ phải-bộ lai cảo.

Cái vấn-đề nông-học ở nước ta

(*Tiếp theo*)

1° *Nông-nghiệp học lý.* — Xưa nay sự cày cấy của nông-dân ta, cứ khư khư theo giữ một cái phép cũ, chưa hề biến đổi, được chút nào, không biết suy tìm, chỉ biết dùng lao-lực làm đầu, những cái mà gọi rằng cần để nuôi nông, và những phương-pháp để làm cho đất được thêm màu, cứ thấy mỡ mặt mặt chẳng biết tí gì cả, chỉ cốt cần cái sự mưa nắng, cho nên cứ đất-sự bao, mà cứ phải chịu sự thiệt thòi mãi mãi, nên bảo là nông-nghiệp kinh nghiệm, mà nói cho đúng là nông-nghiệp không hợp lý vậy. Bên Âu-châu từ năm 1812 xướng ra cái lý-thuyết nói muốn kinh-doanh nông-nghiệp, nên lấy cái nguyên lý bảo-tồn-lực và lý hóa-học làm căn-cứ, thì có thể nên được nhiều hiệu quả hay. Từ đấy trở đi các nước Âu, Mỹ đều lập nên nhiều trường Nông-nghiệp thí nghiệm và trường Nông nghiệp chuyên-môn, đến cốt để suy rộng cái học-lý của nông-nghiệp cao được thực hoàn toàn.

2. *Cái lương phẩm chăm-bón.* — Trong các thứ nông-sản, không kể động-vật hay thực-vật, sinh-sản nhiều hay ít, phẩm-chất được hay kém, đến nhân phẩm chẳng mấy khác nhau. Còn cái tính-chất thích nghi cũng không cùng, có thứ ưa nơi hàn-đới, có thứ ưa nơi nhiệt-đới, có thứ ưa nơi đất thổ xốp, có thứ ưa nơi đất ẩm thấp, mỗi thứ đều có một tính riêng khó cưỡng hiến đổi được. Nhưng cái tính ấy không phải là bất-biến không biến đổi được, cho nên sự cải-lương nông nghiệp nên biết cái lương phẩm chăm-bón cũng phải không hết mấy mà hiệu quả được nhiều.

Cái lương phẩm chăm-bón có hai cách: Một là hiệu những thứ động-thực-vật người ta thường gián tiếp hại, phẩm chăm vào đó, nên có thể làm

Do Việt Phi Hùng Cục Hồ Sơ Pháp Sự (62-74) Tặng Thư Viện Chiếu Đăng chủ. Kho Sách Xưa Quán Ven Đường. (Từ microfilms của Đại học Cornell)

truyền rút tối lưu lại làm giống, khiến cho sinh sôi nảy nở mỗi ngày mỗi nhiều, còn thì đào thải đi hết ; cái có phải chọn như vậy, là phòng có phẩm chẳng xấu khác lắm vào mà làm cho thứ khác phải xấu lây, phép đó tức gọi là phép *lựa giống*. Hai là chọn hai thứ giống tốt cả, khiến cho hai thứ giao-phối với nhau, thành ra một phẩm chủng mới mà tốt. Cái phẩm chủng mới ấy, gồm được cái ưu-điểm của hai thứ kia, mà không biến đổi, phép ấy gọi là phép gây giống.

3. *Cải lương đất cát.*— Đất cát là cơ-bản của nghiệp nông, nhưng văn-minh ngày tiến, sinh-sản ngày đông, đất cát không đủ cung sự nhu-yếu của loài người. Những chỗ đất tốt thì khai khẩn bỏ-bết, còn ra những nơi sực đất kém xấu, phong thổ không được hòa bình, dẫu có giống giọt, thì cái số tiến-phí (tu-bản lao lực) vì cái lẽ đó mà sự cải-lương đất cát không thể dung hoãn được. Nay xin chứng rõ một vài điều sau này cho được thêm tỏ. Năm gần đây như bên Hà-lan mang hơn năm trăm mẫu ruộng bể, đắp lên đề bồi, ngăn giữ cho nước bể khỏi tràn vào, mà nên những ruộng cày cấy được. Nước Thụy-điển, mang hơn 4 nghìn vạn mẫu ruộng vũng thấp, đào kênh tiết bớt nước, sau khi đã khô ráo, đốt cháy những cỏ-lác, rồi ruộng đó cày cấy rất tốt. Lại như Tây-bộ nước Mỹ quanh năm ít mưa thường bị cái hại hạn-hán, tối thì cách cày sâu khiến cho lớp đất có thể giữ được nước mưa lại, khỏi chảy đi đâu mất, ruộng nương nhờ đó mà giồng gọt được bết. Nhưng sự cải lương đất cát của các nước Âu, Mỹ ấy, thực đã làm cho nông-nghiệp trong nước nên cái thành hiệu rất ưu-lương. Cái địa-thế trong nước ta, cũng có nhiều nơi ruộng đất khô khan như thế, nếu biết cách cải lương ấy thì lo chi mà chẳng có cái lợi lớn ấy được như người.

4. *Các thứ phi-liệu.* — Các thứ phi liệu thông dụng của ta, đại-để dùng nhiều chất động, thực vật. Từ năm 1634 tìm ra cách dùng phi-liệu bằng chất khoáng-vật, như lân-toan, đá vôi và tiêu-thạch, đã từng thí nghiệm thì được lợi nhiều lắm, từ đó các nhà nông đều thi nhau mà dùng thứ phi-liệu mới ấy, vì phí dụng ít mà thu hiệu chóng. Tuy vậy phi-liệu ấy dẫu tốt, nhưng phải biết lợi dụng mới không sai lầm, dân ta chưa biết cách dùng, nhiều nơi nhà nước đã từng cấp phát cho mà bỏ, như mấy năm trước các nơi giồng thuốc lá, đi lĩnh các thứ phi-liệu mới về, rồi cũng để hư phí đi, thì thực đáng tiếc.

5. *Tổ chức thị trường.* — Tóm lại những điều đã nói trên đó, sự cải lương nông-nghiệp lấy sinh sản được nhiều vật tốt và giá sản-vật được hơn rẻ làm mục-đích. Sau khi các thứ nông-sản đã sinh sản ra và sự nhu-dụng tiêu phí, thì thường bị nhiều kẻ làm trung-gian phải biết bao là tư-bản lao-lực buôn về cất đi, làm cho phải mất vật mất tan nát đi, đó là do sự hành-vi bất chính của kẻ gian-thương, cho nên nông-sản thường vì đó mà bị giảm giá đi nhiều. Vậy cách tổ-chức thị trường, là làm cho sự sinh-sản và sự tiêu-phí được trực tiếp làm mà để đường tiêu thụ.

6. *Nông-nghiệp liên-hợp.* Nói rằng nông-nghiệp liên-hợp nghĩa là bết thảy các người trong nông giới vì sự cải-lương nông-nghiệp và trạng thái sinh hoạt mà kết hợp nên một đoàn-thể to. Vì rằng những hạng trung nông, tiểu-nông thổ-địa và tư bản thì ít ỏi, cái qui-mô kinh doanh thì nhỏ hẹp ở trong vòng tự do cạnh tranh, không đủ sức mà đối địch với hạng đại năng, Vậy muốn cho cái trạng thái kinh tế của nghiệp nông, cùng với nghiệp cỏ g thương được có cái địa vị bằng đẳng, và những cách khiến cho được tránh khỏi thiên-tai thì không phải một số ít người có thể làm nổi, phải nên cùng nhau kết hợp để cùng nhau mưu sự tiến bộ trong nghề nông, như những sự khi dụng cộng cộng, cách chế tạo sản vật và sự mua bán tin dụng vân vân, nếu mà liên hợp được thì tất có lợi ích rất to. Ngoài ra như lập ra nông-nghiệp ngân-hàng, lập ra công-ti nông-nghiệp bảo hiểm, cũng là một cách liên hợp rất có quan hệ đáng nên làm vậy.

Sâu điều lược giải trên đó hiện tình nông nghiệp của dân ta chưa tỏng có. Nên chẳng nữa của trông cậy về cái vấn đề nông-học sau này khoáng trương ra làm sao.

S. B.

VĂN UYỂN

Ngày xuân cảm hoài

I

Muôn tía nghìn hồng lẻ tẻ bay,
Ngày xuân sao khéo nỡ nông thay.
Quan-hà một chiếc thân phù thế,
Ngậm cảnh trông hoa lại mặt day.

II

Ngậm cảnh trông hoa lại mặt day
Cũng là duyên trái bởi đâu đây.
Ngậm câu đã giả chi hồ cỏ
Tiên khiển cho qua vội tháng ngày.

III

Tiên khiển cho qua mới tháng ngày,
Ở đời ai dễ biết ai hay
Tấm thân miễn giữ cho tròn vẹn,
Phó mặc xoay vần bước rủi may.

IV

Phó mặc xoay vần bước rủi may,
Biết ai bay tỏ nỗi niềm tây.
Nước non hội ngộ là duyên cả,
Có nhẽ dân ta mãi thế nầy.

V

Có nhẽ dân ta mãi thế nầy,
Còn non c·n nước hãy còn đây
Bốn phương hồ thỉ t·n nam-·.
Cũng phải đền bồi nước mấy.

Hoàng-Tích-Chu

VIỆC HANOI

Giá bạc. — Kể từ ngày 2 Mai này, giá bạc 3 kho Nhà nước định là **0 f 75.**

Tin tàu. — Tàu *Chef mécanicien Mathon* tới Haiphong ngày hôm nay 2 Mai hồi 7 giờ sáng.

Quan Toàn-quyền Baudoin ra Bắc — Quan Toàn-quyền Baudoin ở Saigon đã đi chuyến xe-lửa riêng chiều ngày 30 Avril ra Trung kỳ cùng với quí phu-nhân và quan chánh văn-phòng Le Prévost. Quan Toàn-quyền định nghỉ mát tại Dalat vài ngày rồi sẽ qua Huế để vào yết kiến Hoàng thượng trước khi Ngài ngự giá như Tây.

Quan Toàn-quyền ở Bắc - kỳ độ vài tháng để xét mấy việc tại Hội-đồng Chánh-phủ kỳ thường-trực rồi ngài lại vô Saigon.

* * *

Bản-quán lại vừa tiếp được tờ lại cáo sau này của phủ Toàn-quyền :

Quan Toàn-quyền Baudoin đã biệt sigon tối hôm chủ nhật 30 Avril. Ngày mồng một và sáng mồng hai Mai thì ngài nghỉ tại Dalat. Chiều hôm nay, 3 Mai, ngài lại đi Nha-trang và nghỉ đêm lại đó. Ngày thứ tư, ngài đi Qui nhơn và thứ năm đi Tourane.

Ngày thứ sáu, quan Toàn-quyền ở lại Huế và đến thứ bảy thì ngài lại đi Đồng-hới và Vinh.

Sáng chủ-nhật ngài đi xe-hơi ra Thanh-hóa và Nam-định. Từ Nam-định lên Hanoi thì ngài sẽ đi chuyến xe-lửa thường có mắc một toa *salon* riêng để ngài ngồi. Vậy chiều chủ nhật 7 Mai hồi 17 giờ 40 thì quan Toàn-quyền Baudoin sẽ tới Hanoi.

Theo lời ngài dặn thì hôm ngài tới không có quân lính đón rước mà cũng không làm lễ nghênh-tiếp gì hết.

Quan phó Toàn-quyền mới các quan thổ-hiền các sở văn vẽ cùng những nhà muốn theo với các quan bổn ấy y giờ ra đón quan Toàn-quyền tại nhà ga gare lúc ngài ở trên xe xuống.

Nhà Trưng bua Thực nghiệp ngân hàng. — Quan Toàn quyền vừa tiếp được điện tín của bên Bộ nhờ ngài bá cáo cho các trái chủ của Thực-nghiệp ngân-hàng ở Bắc-kỳ vừa rồi đã khẩn khoản về việc cứu giúp nhà ngân hàng ấy được biết rằng hiện nay Chánh-phủ Pháp-pháp đang hết sức trù-tính về việc đó.

Sở vô-tuyến-điện ở Bạch-mai. Trong tháng Avril 1922, sở Vô-tuyến-điện Bạch-mai nhận được 38. 684 chữ, và gửi đi 29.408 chữ, cộng là (8 097 chữ.

Các kỳ thi văn-bằng tại Hanoi. — Các hội-đồng sát hạch trong các kỳ thi tại Hanoi có những viên chức sau này :

Kỳ thi bằng Trung-học bản xứ, ngày 12 Juin (Brevet d'Enseignement secondaire local)

M Milon, đốc học trường Trung-học, chánh-hội-đồng ; Melle Gueylard MM. Pouget, Ou-gand Dupuy, Melle Lataste giáo sư, làm hội viên.

Bằng Cao-đẳng tiểu-học, ngày 12 Juin (Brevet supérieur)

M. Prjarniscle, đốc học trường Sư phạm, chánh hội đồng ; Mmes Blachet. Dioque, MM. Thomas, Petelot, Melles Gleize, Jacob nữ giáo-sư bực trung-học, Melle Doumert, giáo sư bực sơ học, MM. Hieroltz đốc học trường Kỹ-nghệ Hanoi, Coquelin, Baivy, giáo sư làm hội-viên.

Bằng Sơ học cao đẳng (Brevet d'Enseignement primaire supérieur) Thi tại Hanoi ngày 15 Mai.

M. Houllier giáo-sư thượng hạng làm chánh Hội-đồng ; Mme Brachet M Gorgand Mme Dioque, MM Bornier, Prjarniscle, Petelot Mme Mailard, Melle Sandre, Mme Bruneau, Melle Breant, giáo sư, M. Hieroltz, đốc học trường Kỹ nghệ, M Coquelin giáo sư làm hội viên.

Thi bằng Sơ đẳng tiểu học (Brevet élémentaire) Thi tại Hanoi ngày 6 Juin 1921.

M. Bernard làm chánh Hội-đồng Mmes Mos, Brachet M. Prjarniscle, Mme Dioque M. Thomas Melles Gleize, Jacob MM. Houllier, Laot, Melle Sand é, Mme Vanthournout, Melle Pétel Mmes Mercier, Capel, Roux Beauclair, Melle Vialard, MM. Le loup, Pache Baivy.

Thuốc chữa bệnh phong bao giờ tìm được? — Bản-quán vừa tiếp được của viên phóng-sự Trung-kỳ một bài thuốc chữa bệnh phong cả thảy 23 vị, nói rằng của một người Việt-Nam nay đã qua đời mà không rõ tên họ là gì, quán tại Nam-kỳ tìm ra để tự chữa lấy mình cũng mắc phải bệnh phong. Sau khi đã chữa khỏi bệnh rồi, lại truyền cho một người khác, mà cả một người Âu-Tây đến nước ta mắc phải bệnh ấy cũng nhờ thuốc ấy mà thuyên giảm. Người ấy bèn đem phương thuốc trình quan Thống-đốc Nam-kỳ thì ngài đã cho thí-nghiệm tại Nam-kỳ, nghe đâu chữa khỏi nhiều người lắm. Hiện thuốc ấy cũng đang thí-nghiệm tại Trung-kỳ.

Thấy nói là hiện-nghiệm như vậy thì bản-quán chỉ bút đến yết kiến quan Bác-sĩ Le Roy des Barres, thủ-hiến tỏa Y-chính Bắc kỳ, hỏi cho biết thực hư thế nào, thì ngài nói rằng cái đơn thuốc ấy ngài cũng vừa mới tiếp được, ong dùng nó khó lắm. là vì trong đơn có mấy vị như là ô-chủy-quả (tức là trái mò qua) không kiếm được, sau nữa là trong đơn lại có nhiều vị thuốc độc mà đồng cân đồng lạng trong sự bốc thuốc của ta lại không đúng thì rất là nguy-hiểm cho kẻ có bệnh.

Hai mươi ba vị trong đơn ấy là : đại phong tử, bạch truật, ngưu tất, xuyên khung, trần bì, phác tiêu, phòng phong kinh giới, tông hương, hồ cốt, tê bì, bằng phiến, thảo ô, khổ sâm, trầm hương, châu sa, thổ phục linh, mã tiền, xoyên ô, bạch hoa xà, ngũ trảo điệp (tức là quang âm điệp) tử bì điệp ô-chủy-quả (tức là trái mò qua).

Bản quán chỉ kể qua như thế mà thôi, còn mỗi vị dùng bao nhiêu, và cách bào chế các vị ấy thế nào, cách dùng làm sao thì tưởng không nên đăng vội, đợi khi nào tỏa Y-chính thí-nghiệm xong thì sẽ nói lại. Nếu sau này các ông bác-sĩ đã lấy phép hóa-học mà hóa phân các vị ấy cho biết đối với hóa-học, mỗi vị thuộc về loài gì và nếu đã thí-nghiệm là thực có công-hiệu thì lúc bấy giờ chắc là trong y-giới sẽ biết cả.

Vậy bản quán cũng ý lời quan bác-sĩ thổ-hiền tỏa Y-chính mà không truyền bá cái phép chữa ra vội, vì ngài nói rằng các ông làng ta không có đủ cách mà thí-nghiệm được như trong đơn trên ấy có vị Bạch-hoa xà (nghĩa là rắn toàn thân sắc trắng) mà không nói là con rắn lớn hay rắn bé, rắn bắt vào buổi sớm hay buổi chiều vì rằng cái học rắn độc nhiều hay độc ít là tùy với cái tuổi của nó giả hay trẻ, tùy lúc nó đẻ ăn rồi hay chưa ăn, vân vân.

Quan Bác-sĩ Le Roy des Barres lại nói rằng cái thuốc trị bệnh phong của người Mỹ bây giờ xem ra đã công-hiệu lắm, cứ xem cái số người mắc bệnh vào điều-trị ở trong các bệnh-viện bên Mỹ mà khỏi nhiều thì các nhà y-sư cũng có hi-vọng về phương-pháp của người Mỹ lắm.

Bệnh dịch tả. — Ở thành-phố đã phải mấy người bị dịch tả rồi, những người bị bệnh ấy đều đem xuống nhà thương Cống-vọng điều trị. Chẳng cần phải nhắc lại thì tưởng độc giả các ngài cũng rõ rằng dịch tả là một bệnh rất lây và hay phát hiện nhất trong mùa bức nầy. Mong rằng trong mùa nầy, các ông giáo sư các trường nên luôn luôn giảng kỹ về phép phòng bị cho các học-sinh nghe để mà về thuật lại cho người nhà biết, sau là các quan địa phương nữa cho nhân dân trong hạt biết những cách phòng bị bệnh ấy là thế nào, vì ai cũng biết rằng bệnh dịch tả khi đã phát hiện ở các vùng nhà quê thì khó lòng mà trị ngay được.

Chủ nhiệm Ích-hữu-thư-xã. Theo lời bá cáo của hội-đồng kiểm soát của hội Ích-hữu-thư-xã trước về việc ông Ng-huy-Hợi vì bệnh phải từ chức chủ-nhiệm bản xã kể từ ngày 1er Mai 1922, thì ngày 30 Avril các cổ-đông họp đại hội đồng bất thường tại nhà hội-quán, đồng tình bầu ông Trần-quang Huy lên làm chủ-nhiệm thay ông Ng-huy Hợi để trông nom việc bổi.

Sau khi ông Trần-quang-Huy được bầu, ông có tuyên cáo cái chương-trình ông định làm, thì hội-đồng rất lấy làm hoan nghênh, vỗ tay nhiều lượt, tỏ ra rằng toàn thể hội hết lòng tin cậy ông Trần-quang-Huy. Vậy chắc rằng cái tiền đồ của bản xã đã được người Ilo thành thạo lược, có gan góc, có tư-bản là ông Trần-quang-Huy, thời có thể sớm tới kết quả được một cách rất vẻ vang.

3246 Ích-hữu-thư-xã lai cáo.

Việc đánh cá ở miền duyên bể — Quan Toàn-quyền vừa lệp một hội-đồng để khảo xét về n·ại cách khiến cho việc đánh cá ở các miền duyên-hải Đông-Pháp được phát đạt ra.

Hội-đồng ấy có quan chánh sở Kinh-lế làm chánh Hội-đồng và những vị sau này làm hội-viên là : Quan chánh Bác vật viện, các quan chủ-sự các phòng chuyên môn và hàng hải sở Kinh-lế, một ông đại biểu phòng Thương mại Haiphong. Ngày nào có giấy quan chánh mới thì Hội-đồng sẽ họp.

Hết dịch trâu bò. — Các thổ lệ trong nghị-định ngày 12 février 1922 và ngày 2 Mars 1922 về việc phát bệnh dịch trâu bò tại các chuồng bò M. Rolquin ở hàng Bườc viên bò ngủ. các chuồng bò của M. Chandasing và Sandasing ở nhỏ Wilé bộ bát thì nay bãi đi hết.

Việc đấu giá đong gạo phát chẩn. — Sáng hôm nay, hồi 9 giờ, tại tòa ba phủ Thống sứ đã đấu giá phòng việc mua 400 tấn gạo trắng, hạng nhì, đóng bao, để phát cho nhân dân các miền bị hại về lụt, hão, hạn hán cùng những tai nạn khác trong năm 1922 mà cấp phải Nhà nước cứu giúp cho.

MM An-yêng bỏ 9 p. 27 một trăm cân. Phéot 9 p. 28 một trăm cân. Vậy M Phéot được tạm thầu.

Tòa Thượng-thẩm. — Sáng hôm nay tòa Thượng-thẩm xử việc sau này :

Thằng trời ăn cắp. — Tên Đỗ-đình-Canh tự xưng *Thằng-trời*, biệt tường số, chẳng chạy được bệnh nghèo ngặt, nhưng đi cứu giúp mãi mà chẳng ăn thua gì cả, bởi vậy nhiều người đã đi thưa hắn về tội lừa đảo. Vì thế nên bị sinh nhai cũng khó, nên muốn đổi nghề. Một hôm vào chẳng hiểu sách V·ần-đồng vỡ vẫn xem hàng và bói mua mè đay. Người bán hàng đã chiều lòng đưa ra nhiều thứ, nhưng chẳng hàng nào vừa ý. Kế đến người bán hàng bận tiếp khách, thấy trời nắng ngay một hộp mè đay dắt vào lưng rồi lững thững đi ra, nhưng thiên hải dung gian, người bán hàng thông thấy gọi giật lại Thầy, trời thấy việc không trói nên vết vào một xó rồi chối rằng không lấy gì.

Khi ấy có nhiều người trông thấy, nên thấy trời cứ ngay mặt cản tán, hết nhời chối cãi. Tòa án Trùng-trị phạt tên Đỗ đình-Oanh một năm tù và tội ăn cắp lấy. Tòa Thượng-thẩm y án.

Lăng gà bay.— Người lái buôn gà đề gà gần chỗ lấy vé, vừa quày đi bị tên Ng-đăng-Luân xách lồng gà chạy thẳng. Người lái buôn vừa đuổi vừa kêu lên mọi người ngoài đuổi hộ mới bắt được tên Luân không thì chưa biết gà bay đến đâu. Tòa án Trùng-trị Hanoi phạt tên Ng-đăng-Luân 6 tháng tù và sau khi hết hạn bị phải đi biệt xứ chung thân. Vì tên ấy đã can án nhiều lần. Tòa Thượng-thẩm y án phạt tù và tha án biệt xứ

Trường Trường-minh-Sanh — Vì tấm lòng nhiệt-thành đối với việc giáo-dục của họn thiếu-niên tu, nên ông Trương-minh-Sanh định đến ngày 15 Mai này lại mở thêm một lớp học tối nữa, dạy toán Pháp-văn, kế toán, đánh máy, cho những người học có thể thi *Secrétaire dactylographe* ở các tòa, các sở nhà buôn được.

Chương-trình học như sau này :

1· *Composition française ;*
2· *Explication française ;*
3· *Correspondance commerciale et administrative .*
4· *Dactylographie et pratique des services ;*
5· *Mathématiques ;*
6· *Connaissances générales.*

Mỗi tuần lễ dạy bốn buổi, mỗi buổi hai giờ.

Lớp này mở ra là cốt ý để dạy giáp cho những người không có học, chỉ không lấy tiền.

Ai muốn học, xin bắt đầu gửi giấy đến trường Trương minh-Sanh ngay từ hôm nay.

Đến 1er Mai này, trường Trương-minh-Sanh sẽ mở một kỳ thi lấy thêm bốn thầy giáo dạy lớp nhì và lớp nhất.

Ai muốn ứng thi xin gửi đơn đến 30 Avril là hết hạn. 3247

Một việc đáng khen. — Các ông Hội-viên trong thành-phố Hanoi thường đã có khi xin quan trên cho thêm xe nước tưới đường cho khỏi bụi bặm để bớt cách vệ sinh trong thành-phố, nhưng hiềm vì một nỗi trong thành-phố Hanoi thì rộng mà chẳng rộng số chi tiêu của thành-phố thì chưa được dồi-dào, cho nên quan trên chưa thi hành ngay được ; nhưng việc đó thiết tưởng không lấy gì làm khó cho lắm mà dân ta không có thể thi hành ngay được, nói rồi ở phố Phúc-kiến các nhà trong hàng phố, nói với ông phố trưởng, xin mỗi nhà

(Xem trang thứ ba, cột thứ hai).

N· 19

TRUYỆN

MƯỜI NĂM VỀ SAU

(Dix ans plus tard)

tức là truyện

(Ba-la-gia-luân Tử-tước)

Soạn-giả : ALEXANDRE DUMAS
Dịch-giả : NGUYỄN-HẢI

Ngạc-tôn chào chàu. Nhà vua hòn quốc công, rồi quốc công lui ra. Trong hai giờ qua tên Ng·-lâm phố-giá, mười tên tiễn Đức-ông về đến phòng tiếp khách. Nhà vua đã đi rồi mà vẫn còn đông như trước. Còn mười tên Ngự-lâm nữa thì viên võ-tướng đóng ngay ở đó. Võ-tướng đưa con mắt lạnh-lùng mà chắc chắn nhìn khắp mọi nơi, cái thời quen không thể có được cái nhìn ấy, vì cái nhìn ấy là cái tinh thần xuất hiện ra vậy. Người nào đóng chỗ nấy đi yên, võ-tướng mới chọn cái phòng khách đợi làm chỗ trung quán, trong đó có một cái ghế bành rộng, một ngọn đèn, rượu, nước và bánh khô. Võ-tướng khen to ngon đèn, nồng nức cốc rượu, mỉm cười một cái rất có ý vị, ngồi xuống cái ghế bành, mà xoay mình cho gọn để ngả yên một giấc,

Người khách lạ trong quán Mê-đi-xích lộ danh

Viên võ-tướng nằm ngủ đó hay là sắp ngủ, tuy ra bộ vô lo vô lự mà có trách nhiệm rất to. Võ-tướng là trung-ủy Ngự lâm pháo-thủ, quản-đốc cả đội Ngự lâm từ *Ba-lê* đến đó. Đội Ngự-lâm cả thảy một trăm hai mươi người, nhưng từ ra hai mươi người kể trên còn một trăm chẵn thì phải hộ thân Hoàng-thái hậu và nhất là Đức-ông Giáo-chủ.

Đức-ông *Gia-li-ô Mô-da-li-ni* đành đạm tiền tiền-phí đi đường cho lính hộ-thân, ngài mới dùng lính Ngự-lâm của Hoàng-thượng, mà hóa ra lại vô-dào ; vì Đức-ông lấy riêng cho mình năm chục Ngự-lâm pháo-thủ, người là không quen những kiểu-cách trong triều đình nầy ít bản thấy vậy thì cho là trái phép lắm. Còn một điều nầy, người lạ dù không cho là trái phép thì tất cũng phải lấy làm ngạc nhiên lắm lắm : góc đài ở riêng cho Giáo-chủ thì sáng chưng mà nhộn nhịp tưng bừng. Lính Ngự lâm pháo-thủ đứng canh khắp các cửa, không để ai vào lọt, trừ ra có những lính trạm là được phép ra vào, vì trong lúc đi đường, Giác-chủ bắt lính trạm phải mang tin tức đuổi theo. Phòng Hoàng-thái-hậu, thì có hai chục lính canh, ba chục người được nghỉ để đến hôm sau thay phiên cho chúng bạn.

Bên phía nhà vua thì khác hẳn, thật tối om, mà yên tĩnh lạ thường. Các cửa đóng lại thì không còn gì là về vua chúa cả. Những người phần việc cứ rút về dãy ; bết thảy đã bắt đầu yên giấc, chẳng khác như ở nhà một ông trưởng-giả hiền lành vậy. Vậy mà từ chỗ nhà vua ngự đó, có thể nghe thấy tiếng đàn-nhạc vui vẻ, trông được những cửa sổ thắp đèn hoa sáng rực ở trong phòng lớn.

Nhà vua vào phòng mình được mười phút, thì nghe thấy tiếng Giáo-chủ đi ra, vì Giáo-chủ ra có điều nhộn nhịp hơn thiếu-đế Giáo-chủ cũng về phòng ngủ. các nhà qui-phái, các vị phu-nhân theo tiễn rất đông. Giáo-chủ qua sân, có Đức-ông thân-hành dẫn lộ, tay cầm bó đuốc. Rồi, đến Hoàng-thái-hậu, Đức-bà khoác tay đưa đi, một cách rất thân-tình, hai bà vừa đi vừa thì-thào như hai người bạn cũ. Sau lưng hai cặp ấy, thì có bết thảy các bà lớn, các tướng sĩ, những lính-hầu. Đèn đuốc sáng rực ngoài sân coi như một đám hỏa-tai. Ngoa tiễn theo chiều gió phấp-phấp phấp-phới. Thế rồi tiếng chân đi, tiếng nói cười lắp dần trên từng gác.

Bấy giờ không còn ai nhớ đến nhà vua, Thiếu-đế tựa cửa sổ, rầu rầu đứng trông cái ánh sáng ấy chầy đi, cái tiếng xôn xao ấy xa dần. Không còn có một ai ! Tuy vậy cũng còn có người khách lạ trong quán *Mê đi-xích* ta vừa thấy đi ra khoác cái áo tơi đen. Người này đi thẳng lên lầu đài, lượn quanh gần đó, bộ mặt rầu rầu. Quanh đài dân sự còn quày quần chưa ngớt. Người lạ thấy cửa lớn không có người coi, cửa nhỏ cũng không có người coi, lính của Đức-ông còn mải vui hội anh em với những lính nhà vua. nghĩa là đang tha hồ mà thả tạc, người lạ thấy vậy thì lách qua đám đông, đi qua sân rồi vào đến tận chân thềm vào phòng Giáo-chủ. Khách đi về phía ấy, hẳn là vì thấy sáng choang đèn đuốc, thấy lính hầu với những người phần việc lên xuống lấp nập. Nhưng người lạ phòng dùng ngay lại, tên lính canh chỉa súng thét lên rằng :

— Đi đâu vậy, anh kia ?

Người lạ cứ điềm nhiên mà trả lời rất chắng :

— Tôi vào yết-kiến Hoàng-thượng.

Tên lính gọi một viên võ-tướng của Giáo chủ, viên này lâm nhiệm một viên phán-sự trả lời cho một người đến kêu việc trong tòa, mà chỉ phun ra mấy tiếng :

— Thang bèn kia, ngay trước mặt.

Viên võ-tướng, chẳng buồn nghĩ đến người lạ đó là ai, lại nói tiếp câu chuyện đó. Người lạ không nói không rằng, lẳng lặng đến cầu thang bèn kia. Bên đó không có tiếng xôn xao, không có đèn đuốc. Một tên lính canh đi lang thang trong tối coi chỉ là nhu một cái bóng người. Sự yên tĩnh lại khiến cho người khách lạ nghe rõ tiếng chân đi với tiếng cựa giầy cọ xuống gạch lát. Người lính nay là một người trong hai chục tên lính ngự-lâm phò giá Phụ hoàng. Người lính canh đứng ngay như pho tượng, lên tiếng hỏi rằng :

— Ai đó ?

Người lạ đáp :

— Người quen.

— Ông muốn gì ?

— Muốn vào yết-kiến Hoàng-thượng.

— Ồ ! Ồ ! Tôn ông cơ, điều đó không sao được.

— Sao vậy ?

— Vì Hoàng-thượng đi ngự-lâm.

— Cũng được, tôi cần phải vào yết kiến Hoàng-thượng.

— Tôi bảo rằng không thể được !

— Sao vậy. . .

— Lui !

— Vậy ra có lệnh thế ?

— Tôi không phải trình bày với ai hết. Lui, lui !

Lần nầy, tên lính canh vừa nói vừa có bộ nại dọa, nhưng người lạ cũng không nhúc nhích, đứng như hai chân đã mọc rễ :

— Ông Ng·-lâm ơi, ông phải là qui-phái chăng ?

— Tôi được cái vinh dự ấy.

— Vậy thì tôi đây cũng là qui-phái, mà trong hàng qui-phái với nhau ta phải vị nể nhau đôi chút.

Tên lính bộ sửng sốt, chịu thua mấy lời nói có phẩm giá rất cao ấy, mà rằng :

— Mời tôn ông cứ nói, tôi tôn-ông muốn hỏi một điều tôi có thể giúp được thì. . .

— Đa tạ. Tôn ông có vị võ-tướng, phải chăng ?

— Quan trung-ủy, phải thưa ngài.

— Vậy thì tôi muốn nói với quan trung-ủy.

— A ! Điều này thì khác, xin mời ngài cứ lên cho.

Người lạ chào tên lính canh một cách cao-sang, rồi trèo lên bực thang. Tiếng gọi « Thưa trung ủy, có khách » đi trước người khách lạ truyền tên lính này sang tên lính khác, mà đến làm mất giấc ngủ của viên võ-tướng. Viên trung ủy lé đôi ống, giụi mắt, cái lại cái áo tơi, đi ra ba bước để tiếp người khách lạ. Trung-ủy hỏi :

(Còn nữa)

Ngài nào có phiếu quốc-trái hoặc phiếu cổ-phần hay trái phiếu của các hội Công-Thương khác muốn bán thì xin mời quý-hộ lại hiệu tôi xin tính giá thiệt cao vì có người cần đến nhờ tôi mua hộ nên được giá hời làm lắm.

Này kính-bạch,
ĐỨC-LONG Thương-cục
Số 90, Phố Mã-Mây, Hanoi
(Tonkin)
2058

XIN XEM CHO KỸ

Phần nhiều các qui-khách xem bảo thấy có đăng các-bạch của bản-hiệu, đến khi về mua lại mua ở hiệu thuốc khác, sau nhỏ mà làm ra không đỡ được, lại viết thư trách bản-hiệu. Vậy gọi có mấy lời kính trình các qui-khách rõ cho và xin các ngài từ rầy đã có lòng chiếu-cố đến bản hiệu thì xin nhận rõ :

« Nhà Bán-thuốc Ed Montès có đồng-hồ ba chuông mà ở ngay giữa phố Tràng-tiền, số nhà 54 Hanoi.

Nay kính,
ED. MONTÈS,
54, Rue Paul Bert Hanoi.

HỎI KẺ PHẢI ĐAU

Này hỡi các người Nam-Việt phải đau nguy, phải ngộ lạnh, phải đau khi quản mà đã chữa thuốc không phải dường, hoặc là đã hàng chữa chạy nhiều cả, nay hỡi những người phải đau khí quản đã kinh niên, hoặc phải đau ỉa phải ; này hỡi các người phải chứng lao, nay tôi khuyên các người nên chữa ngay đi.

Bệnh đau phải, trước nhẹ tôi đã bảo là một bệnh phổ thông, vì bệnh ấy là một bệnh truyền từ nhượng tên. Nghĩa là ai có bệnh ấy thì truyền cho con cái, truyền cho cả mọi đời người sau nay không sống được bao nhiêu và phần nhiều không sinh đẻ được.

Lời tôi nói đây quan trọng thế nào các người có hiểu không ? Nếu có bệnh mà không chữa đi, thì trong 50 năm, hoặc 100 năm nữa giống Nam-Việt tiêu diệt mất, vì người có bệnh lao thì sinh ra những con nhỏ phần nhiều không sống được. Người có bệnh lao mà có thể sinh con để cái được, thì chỉ sinh con cái yếu ớt, gầy mòn thôi.

Hỡi người Nam-Việt, nếu các người không muốn giống Nam-Việt tiêu diệt đi, thì chữa bệnh đi mới được.

Vậy xin viết thư cho hiệu Bảo-chế MONTÈS số 54 *Paul Bert Hanoi* mà hỏi mua một lọ BRONCHORSEUM giá là 0 $ 90, Rằng và chiều trước khi ăn cơm, thì uống một thìa xúp, uống một lọ, thì tự khắc mạnh và hết đau.

BRONCHORSEUM
Một lọ. . . . 0$ 90
Rượu Tonique Tonkinois vừa bổ, vừa ngon
Giá một chai là . . . . . 2$ 25

DẦU GAN CÁ THU
Một lít. . . . . 12$. 00
Độ từ 1 $ 90 đến 2 $ 00 (tây theo giá bạc kho Nhà-nước lên xuống)

Thuốc chữa bệnh ho rất thần-hiệu
(SIROP N)
Một chai. . . . . 1$80

Thuốc viên bổ huyết « Pilules Pinck »
Một lọ. 4f. 45
Độ 0 $ 70 đến 0 $ 80
Sáu lọ. . . . . 24 f. 50
Độ 3 $ 90 đến 4 $ 00

Thuốc nước bổ huyết
« LE PEPTO KOLA ROBIN »
Một lọ 11f. 50
Độ 1 $ 70 đến 1 $ 80

LE SIROP D'HÉMOGLOBINE BYLA
Thuốc (máu-bổ) bổ huyết
Một lọ 11f. 40
Độ 1 $ 80 đến 1 $ 90

CACHETS ANTIGRIPPES
Trị bệnh sốt dịch : như bệnh grippe bệnh cảm, về mùa hay thường hay hại người ; hết là bệnh grippe, nhiều người phải chết trong vài ngày thì chết.

Ai có người phải bệnh ấy nên đến bản-hiệu mua 3 viên thuốc antigrippes. Thuốc này rất thần hiệu đã cứu vô số người ai cũng biết tiếng.

Giá bán mỗi viên một hào

Cách dùng : cách 3 giờ đồng-hồ nống một viên rồi uống nước rất nóng. Đắp nhiều cho ra mồ hôi. Hễ sáng ra được nhiều mồ hôi càng mau khỏi, nếu muốn cho chóng ra mồ hôi thì nống rồi nhiều nước nóng nữa là người cho nóng đun thì ghi trong 24 giờ là khỏi.

Bào-chế MONTÈS, 54 phố Paul-Bert, Hanoi

góp mỗi tháng một hào, để mua một đôi thùng, thuê phu tưới nước một ngày là ba bốn lượt ; từ hôm tưới nước đến giờ, đường phố sạch sẽ, đi đường không đến nỗi cát ngập đầy chân, trong nhà không đến nỗi bụi trắng khắp giường như trước nữa. Việc này cũng là nhờ có ông Phó-trưởng nhiệt tâm về việc vệ sinh, cho nên mới được chóng thành thị.

Đ. lai cảo

Cuộc sẽ sẽ giúp hội bảo-trợ trẻ con Tây lai về thứ nhận. — Những số sau này được trúng giải là :

Số vé được giải	Số giải thưởng	Số vé được giải	Số giải thưởng
13	10	1503	126
32	88	1504	202
33	180	1527	17
34	173	1531	130
46	112	1537	53
58	79	1569	125
66	137	1575	155
71	189	1578	87
76	215	1599	184
97	52	1607	50
121	165	1618	161
130	164	1627	27
148	38	1639	103
166	210	1652	149
173	191	1662	185
195	22	1663	60
197	115	1667	65
229	127	1676	126
236	45	1689	5
258	100	1700	26
263	193	1707	190
271	6	1715	211
286	32	1720	204
294	198	1748	31
299	73	1776	169
306	2	1794	210
325	19	1804	186
336	77	1825	223
350	34	1836	23
353	110	1840	214
362	08	1842	42
363	174	1848	160
365	122	1859	18
371	44	1 61	53
399	139	1876	220
418	221	1888	156
441	121	1911	195
452	175	1923	12
454	152	1952	160
471	178	2008	166
473	37	2016	114
476	72	2025	81
400	54	2028	47
491	213	2034	158
499	143	2040	98
526	212	2053	170
544	128	2059	154
560	36	2062	132
585	97	2066	43
586	187	2073	194
5.6	66	2077	91
6 0	179	2093	61
607	33	2126	133
623	153	2144	78
657	208	2162	128
675	111	2181	119
683	73	2246	178
685	217	2263	11
744	13	2278	13
767	63	2270	51
770	163	2283	76
775	4	2305	199
779	8	2369	218
782	96	2 70	70
813	101	2380	62
833	216	2422	138
834	1	2432	188
843	20	2442	86
865	21	2473	171
927	181	2485	93
911	144	2486	207
921	205	2489	145
9 0	29	2498	102
956	41	2504	177
973	3	2505	203
983	85	2558	24
9.6	140	2559	206
1036	16	2184	197
1042	176	2591	25
1044	94	2610	183
1078	157	2614	142
1081	55	2615	85
1082	84	2636	68
1087	49	2643	172
1091	26	2649	166
1137	117	2 8	133
1139	141	2662	150
1157	92	2671	5
1174	57	2686	90
1189	182	2704	162
1199	131	2710	151
1207	51	2745	165
1236	209	2763	62
1251	107	2777	58
1256	46	2792	80
12 3	67	2795	58
1286	192	2799	14
1329	104	2864	121
1336	9	2868	115
1352	96	2869	116
1369	32	2882	222
1388	64	29 3	135
1412	134	2924	180
1418	147	2942	7
1428	109	2945	201
1430	129	2954	146
1436	103	2957	168
1438	49	2964	19
1482	20	2983	71
1485	99	2988	200
1491	48	2991	167
1494	74		

Những người trúng giải trên ấy thì cứ đưa vé cho M. Janvier là thủ-quĩ của Hội tại trường Bảo-cô con trai, phố Delorme (đường Gambetta bên tay trái nhà Đấu xảo) ở Hanoi, thì ông sẽ giao đồ thưởng cho. Trừ những ngày lễ và chủ-nhật còn ngày nào cũng có thể đến được. cứ sáng từ 8 đến 11 giờ và chiều từ 14 giờ 30 đến 17 giờ. Hạn trong một năm. hễ những giải được mà không có người đến lĩnh thì sẽ sung làm của công của Hội.

Mấy cái trộm lớn. — Đêm 30 Avril, kẻ trộm vào nhà M. Péralle là quan nguyên Chánh đốc - học Bắc-kỳ ở đường Henri Rivière lấy mất nhiều đồ nữ-trang và áo quần giá tới 800 đồng. Hiện sở Mật-thám đã bắt được hai đứa can vào việc trộm ấy.

***

Tên Ng-v-Duân, 40 tuổi, là cu li xe quán làng Yên-dương, ăn cắp một nghìn đồng của Mme Tô-thị-Mưu buôn bán ở đường Bờ-sông số 6 thì nay đã phải tổng giam để giải vào Tòa-án.

Hiệu bảo-chế Chassagne có lắp giấy trình sở Cẩm rằng kẻ trộm lấy mất của hiệu ấy một nghìn rưỡi đồng.

Bốn người nhà ngờ về việc ấy trộm này đều phải tổng giam cả.

BÁO CÁO VIỆC RÉNG

Bản quán mở ra mục này, để đăng những tin bổ-ích về việc riêng, giá đăng báo thì tùy việc, để có thể là Phòng không việc đăng ở mục này, có lẽ tiền, người ấy nhận trách-nhiệm, chớ bắn-quán không biết thực hư thế nào cả.

Tôi có thân-mẫu, 72 tuổi, quê ở Từ sơn, hôm mồng năm tháng ba An-nam đi lễ Phủ-giầy, sáng mồng bảy các bà cùng đi đều sang chùa Hương. Thân-mẫu tôi ra về một mình, chiều mồng chín các bà ở chùa về, thì mới biết thân-mẫu tôi lạc anh em tôi chia đường người tìm dưới xóng, kẻ tìm trên bờ, đều không được tin tức gì cả. Vậy xin ông bà nào biết hoặc thấy đau yếu, mỏ lòng thương đem về nuôi, hoặc là bị cảm chết, táng hộ nơi nào, mỏ lòng làm phúc gửi tin cho tôi biết anh em chúng tôi xin đến lạy và đền ơn.

Nay kính ·
Đào xuân-Tiến.
69, Rue des Médicaments n° 69 Hanoi.
3252

***

Tên tôi là Nguyễn-văn-Thưởng, trợ giáo trường Hậu-thanh oai, huyện Thanh-oai Hà-đông, có đem một em gái con ông cậu để liện theo học tên là Nguyễn-văn-Ngữ quán làng Kiên-hành, tổng Hoành-nha phủ Xuân-trường, tỉnh Nam-định, 13 tuổi đầu hôi ra-rệ một vuông, hai bên tai đeo thêm hai cái lốt như mồi gỉ chăm mình đậm đà, lúc nó đi mặc áo vải thâm, quần trắng Hôm mùng 5 tháng hai ta tự nhiên nó trốn đi Để đồ các ngả đi tìm không thấy và cũng đã trình sở Cẩm, số Mật-thám Hanoi.

Thấy sự phụ tử tình thâm, hàng ngày thêm xót. Nên tôi kính nhờ tòa báo đăng để trình các ông các bà nào có lòng yêu trẻ thấy nó lạc loài thương tình cưu-dưỡng hoặc thấy nó bơ vơ ở đâu xin các ông các bà làm ơn mách bảo cho, thì sau tôi sẽ thân hành đến cảm tạ.
3154

VIỆC BẮC-KỲ

HAIPHONG

Mất bảo luôn — Bản quán có tiếp được mấy bức thư của các bạn mua báo ở Hoi-hao (Hải-nam) phàn nàn về sự mất báo, Bản-quán xét sổ sách thì các phần báo ấy vẫn gửi luôn, không thiếu bao giờ ấy thế mà có ông kêu trong một tháng có khi mất đến hai ba số. Thực là một việc vừa thiệt cho các nhà mua báo và cho cả bản quán nữa Báo gửi đi Hoi-hao (Ile de Hải-nam) tất phải qua đường Haiphong, vậy bản quán tưởng nên nói qua việc ấy, mong rằng ông chủ sự sở Bưu-chính Haiphong cũng các ông chủ-sự về đường ấy sẵn lòng tra xét cho thì thực là may cho bản quán và các nhà mua báo lắm.

Gia-quyến Đề-đốc Đường-kế-Nghiêu tới Haiphong. — Chuyến tàu *Hozui Maru* ở Hương-cảng sang ngày 30 Avril vừa rồi có 38 người Trung-hoa vừa đàn ông vừa đàn bà là gia-nhân của Đề-đốc Đường-kế-Nghiêu lên bến Haiphong Theo lệ thường thì các đồ hành-lí đều đem vào nhà thương riêng để lấy nê phòng bệnh truyền nhiễm chung. Có một chiếc tự-động-thuyền (canot automobile) đưa bảo-quyến Đề-đốc từ ngoài khơi vào bến.

HÀ-ĐÔNG

Việc lập nhà trường ở các xã — Số báo 1499 hôm 16 tháng 3 tây mới rồi, tôi thấy có ngài bàn về việc ở các dân xã ngày nay nên làm nhà trường, tôi lấy làm kính nhuận vô cùng. Vì nước hay bỏi có nhân dân người lái giỏi mà dân hay cãi cọ làm kẻ bọc-bành.

Phương-ngôn có nói « Muốn sang thì bắc phải kiều ... » Vậy thì sự học ngày nay trước hết phải cốt có định số và có trật tự. Định-sở nghĩa là lập riêng một cái nhà, mà trật tự nghĩa là chia ra từng lớp.

Kia xem nhưng các dân bên châu Âu bây giờ, còn chỗ nào là chỗ không có nhà trường, mà còn trường nào là trường không chia ra từng lớp. Cớ-ngơi khuôn phép, biết là nhường nào? Và xem như các dân thôn ta nay, trừ ra những bậc thượng lưu cao kiến không kể, còn thì phần nhiều người chỉ biết một cách sinh con ra phải dạy dỗ con, phải ôm ấp con ở luôn bên mình, đến khi mười tám, đôi mươi mới dám cho con đi xa, như thế thì người con ấy, còn mong gì kịp tuổi ganh đua về đường học vấn kia nữa ? Nhưng lại ngán thay những người sẵn lòng muốn cho con theo học ở các trường xa, thì phần nhiều không đủ tương thực cấp dưỡng cho con. Xem đó thì việc lập nhà trường ở các thôn xã ngày nay, thực là một việc rất thiết yếu, rất cần kíp.

Ôi! việc tuy như vậy, nhưng làm ra nào có dễ đâu ? Lạ gì thói thường ở các dân-thôn ta người mưu việc công lợi thì ít, mà kể hám bề tư lợi thì nhiều. Nếu không có lệnh trên cưỡng bách, thì dẫu đem chuông cảnh-tỉnh khua gõ bên tai, và cầm đuốc vân mình chiếu soi trước mặt, tưởng cũng khó mà làm cho biếu đỉnh mẫu: cái thói giả ngây giả dại của họ đi được.

Nay hãy xét hiện-tình một xã Viên-nội, thuộc phủ Ứng hòa (Hà-đông) thì đủ biết số là cũng về hồi này năm ngoái, trong xã ấy có ông chánh-tổng Hồ-văn Tường ngỏ thấy trường học trong xã, học-trò đông đúc, vui về ganh đua, và lại xã lớn dân trù, mà nơi học tập vẫn còn lập vào một nơi chỉ có tối hẹp chật hẹp kia ; một hôm ông chánh ấy sẵn lòng sốt sắng họp các kỳ hào, bàn việc lập nhà trường, thì trong xã ai nấy cũng đều hăm mộ làm thành một sở quyên ngân. (việc này năm ngoái đã có đăng vào các Nam báo), nói sao làm vậy, chỉ trong ít bữa mà số tiền đã cùng họp với số tiền trích công dân, biên trong sổ kia tính ra được ngàn tư có lẻ ; cũng bởi ấy đã có giấy trình quan xin kiểu mẫu và lại họp hành đôi ba phen để trù tính tiền nong. Cuối năm ấy ông chánh-tổng Hồ-v-Tường lại xuất tiền ra mà gồ nung gạch. Công việc như thế, ai chẳng bảo : việc lập nhà trường Viên nội kỳ, chỉ còn đợi ngày đào móng xây tường sẽ gỗ sẽ hoành nữa là xong. Thế mà việc nóng như lửa, thôi nhiên lại lạnh như đồng ! Tóm lại chẳng qua những sự phù hoa ở trên kia, chỉ làm cho đẹp mắt một lúc, mà những tiền để cùng ấy hóa ra bão huyền quyên sự quyên ngân kia bây giờ thành ra quyên vẫn cổ xếp xó, mấy giòng chữ là liệt kỳ trong sổ ấy nay có khác gì những hàng chữ ghi chép trong gia phả, còn đám gỗ kia cùng đống gạch nọ, đáng lẽ đã dựng lên một ngôi nhà rất có ích lợi. để nung đúc nhân tài, mà nay cũng thành ra vô dụng, nằm chết ở vệ đề và ở xó lò kia, thực cũng ngao-ngán thay !

Xem một nơi vậy ao ước rằng quan trên ra lệnh bắt dân tuân theo, thì sự khai trí tiến đức của các dân xã, sau này mới có phần mở mang ra được. mong lắm thay !

Hàng-sơn Ng-duy-Ngang

Dịch trâu bò. — Tại làng Hạ-mỗ và Ngọc-trúc thuộc phủ Hoài-đức mới phát bệnh dịch trâu bò.

Hạt Thanh-trì nay cũng có bệnh dịch trâu bò. Vậy các nơi ấy đều phải theo như thể lệ đã định về việc phòng bị bệnh dịch trâu bò.

VẠN-YÊN

Lại bớt được một nữa. — Đêm 7 Avril vừa rồi, cọp ở đâu vơ vẩn rình đâng sau xóm Hàm xĩ Quang huy, châu Phù-yên (Sơn-la), trong khi đó người ta đương giếc quế mơ-mang, bỗng chợt nghe tiếng rì rợt, tưởng rằng cáo bắt gà liền cầm gậy xông ra đuổi, nào ngờ đâu cọp, nên phải gặng sức đấu chiến và hô hoán cùng bạn hai người đến giúp. Cọp kia xem chừng thất thế mới tìm đường tháo lui ; bọn này cứ đã tràn theo, rồi cọp chết thẳng đứt ra. May quá ! chỉ có người gặp trước là bị thương xoàng thôi, là người, ấy cũng đáng khen về sự can-đảm của họ.

Cẩm-phả-Thợ lai cảo

HÀ-NAM

Ba ngày diễn-hỷ. — Nhân dịp làm lễ kỷ ni và để phát phiền thưởng cho các nhà giáo hữu bổn xứ, ty chánh Linh-mục Lưu-ngọc-Liễn xứ Hà nọai (hạt Sơn g) định mở ra cuộc diễn hỷ đã ba ngày, bắt đầu từ ngày 6 Mai, để công chúng Lương Giáo đều được hợp mặt vui chung.

Nghe đâu trong mấy ngày diễn-hỷ ấy, sẽ có mời nhiều các vị Tây Nam lịch mục, các quan bổn tỉnh, cùng các vị thượng tân qui khách các nơi đến chứng kiến nữa. Thật là một cuộc vui ít có vậy.

THƯƠNG GIỚI TÂN VĂN

Tàu tới tàu đi

Tàu *Amiral Niellly* ở Singapore đã chạy đi Colombo ngày 25 Avril.

Tàu *Eubée* sẽ chạy đi Thượng-hải ngày 4 Mai và chuyến 27 Mai thì ở Haiphong lại chạy vào Saigon và sang Pháp.

Tàu *Azay le-Rideau* ở Marseille đã chạy sang Đông-pháp ngày 21 Avril.

Tàu *Amiral Latouche-Tréville* ở Marseille đã chạy sang Đông-pháp ngày 25 Avril.

Tàu *Amiral Ponty* ở Marseille sẽ chạy sang Đông-pháp ngày 25 Mai,

Tàu *Amazone* ở Thượng-hải sẽ chạy ngày 29 Avril chứng 4 Mai thì đến Haiphong.

Tàu *Porthos* ở Yokohama sẽ chạy ngày 4 Mai và Thượng-hải ngày 10 Mai. Chứng đến 14 Mai thì tới Haiphong.

貨 NAM-BẢO 南

16, Phố hàng Bào, Hanoi

Bản-hiệu làm đủ vàng bạc đồ cẩn kiểu, trông rất nhã-nhặn, hợp thời-trang.

Là vàng tiệm «Vĩnh-thịnh-Long» ta giây đeo thì-ngô, kim tiền và hàm-khánh (kiểu Kinh và kiểu Bắc.)

Lại có thể mặt-đá thực đủ thứ nhẫn.

Sẽ giữ công cho những vàng đồng tuổi, đồng cân và đồng toàn bạc nén.

Nếu bản-chiếu, cứ lấy sự tín-nhiệm làm gốc.

Có giữ công có nhiều tay thợ thực giỏi đã làm bằng bản cho qui-khách muốn đặt lối riêng.

Ân-hiệu mới có lịch 1912 ở Pháp gửi sang để tặng các qui-khách đến mua hàng.

2042

NHÀ-ĐỂ HÀNG-ĐỒNG

70, Phố Hàng-Đồng, Hanoi

Nhà Đẻ quan Docteur PAUCOT có 40 buồng, sạch sẽ, tinh mạc, đèn máy, đồ dùng như phòng khách Ô-tên, có người hầu hạ nước nôi, giặt-giũ, và phát áo lọt lòng, sữa, chai nước nóng, cối, và có tủ, có xiêm.

Sự trông nom lại có hai bà Sages-femmes đã từ chức rồi là bà Phạm-thị-Lý và bà Ng-thị-Yến ở hẳn trong Nhà-Đẻ hàng Đồng để để đẻ và tiếp đãi các bà, mà tôi ngày nào cũng lên thăm hỏi mạch khai đơn cũng không lấy tiền. Bà nào muốn tiện mời về để ở nhà cũng được.

Ai bằng huyết, tiêu nhọt huyết hạch, hiểm hoi, muốn chữa để vào chữa cũng được (năm riêng). Xin mời lại xem và hỏi cách thức.

Mỗi bà một buồng, 10 ngày. 10$00
Mỗi bà một buồng, 15 ngày. 15.00
Mỗi bà hai buồng, 10 ngày. 20.00

Ra vào tự do
6567

LỆ ĐỔI CHỖ Ở

Khi nào ông mua bán, thấy đổi chỗ ở, muốn bản-quán gửi giấy quảng bảo, chừng lại thế nào thì biên rõ rằng vào đấy, và gửi theo hai hào (0 $ 2 0) bằng tem cũng được) để chỉ tiền giấy quảng khoảng

Kể ai không gửi tiền theo thì sẽ không có giấy mà gửi hoặc phải trả sống hơn.

茂 MAO-SENG 盛

57, Rue Jean-Dupuis (Phố Mới), Hanoi
MÁY mới số 242

Hiệu tôi mở từ năm 1899, kể được 31 năm chuyên nghề làm các thứ gạch hoa, cũng chấn-song bằng xi-mo. Được nhiều giấy khen của nhà-nước.

Hàng tốt, giá cũng hạ, vì hiệu tôi muốn mong đông khách.

Qui-khách có đóng, xin một chiếc cỏ,
1945 ĐẠO-THỊNH kính cáo

CÁC CUỘC ĐI XEM

SĂN-NHIÊN

Tối thứ ba :
NAM - VIỆT TIẾT-PHỤ
Người đàn bà hiếu-thảo gặp phải mẹ chồng độc, đã bị đuổi đi, mà vẫn giữ đạo thờ chồng.

Tối thứ tư :
THANH-XÀ BẠCH-XÀ
GIÀ CÁCH THANH-MINH
HỨA-HÁN VÂN DU TÂY-HỒ

CINÉMA PALACE

(Nhà chiếu-bóng lớn phố Paul-Bert)

Tuần lễ từ thứ tư 3 Mai đến thứ ba 9 Mai 1922

Ba buổi ban ngày thứ năm sẽ chủ nhật chớp từ 5 giờ chiều, thứ bảy chớp 5 h. 30

CHƯƠNG-TRÌNH

THỜI-SỰ « ÉCLAIR »
Các việc lớn trong thế giới

LAM-NHÂN
Phiến ảnh mỹ thuật Đại phép đời 5 hồi
Chớp theo tiểu thuyết của Le Faure tiên-sinh soạn
RỦI THƯ 1, 2, và 3
Nghỉ

LAM-NHÂN
Chớp nốt hồi thứ tư và năm

"MATHIAS SANDORF"
Chia làm 9 hồi
Rất gian-nan, rất hay trích ở tiểu thuyết của Jules Verne

KỲ NÀY CHỚP NỐT HỒI THỨ CHÍN

Tuần-lễ sau sẽ chiếu phiến ảnh « SAPPHO »
Rất hay ! rất lạ !
Từ 1er Avril giờ đi
Ngày nào cũng có nhạc, chỉ trừ lối thứ hai và chiều thứ bảy

NHÀ BA MŨI

55 giây nói 328

Nhà ba mũi cho thuê các thứ xe ngựa, Hiệu giống rằng « M. Tạ-duy-Tư » ở phố Francis Garnier, số 13, Hanoi, mới mua lại của M. Aviat ở phố hàng Vôi, các thứ xe ngựa đẹp, bánh caoutchouc cho thuê đi, hay đám cưới thời Sais mặc quần áo chỉnh-đốn theo lối đám cưới.

Qui-khách muốn thuê, xin mời đến bản-hiệu nhà Ba Mũi, ở phố hàng Long, số 46, (Route Mandarine).

Có đóng các thứ xe mới và chữa, và bán yên ngựa đồ xe.

Nay cáo-bạch
Quản-lý, M. Tạ-duy-Hiền

NỮ-THANH TẠP-CHÍ

Luân lý. — Học-thuật. — Kinh-tế. — Thực nghiệp. — Văn-nghệ

Mỗi tháng xuất bản hai kỳ

Chủ-nhiệm : NGUYỄN-HUY-HỢI
Chủ-bút : NGUYỄN-KHẮC-HIẾU
Quản-lý sự-vụ : NGUYỄN-MẠNH-BỒNG

Mỗi quyển	0$ 25	Ba tháng	1 $ 50
Một tháng	0. 80	Sáu tháng	2. 50
Hai tháng	1. 00	Một năm	4. 00

Báo quán: 55 nhà 15, Phố Mã-vỹ
(Trụ sở Chapeaux N° 15 Hanoi)

Document Thư Viện Quốc Hội Pháp số (67-74) Kính Huỳnh Chiếu Đặng chụp. Kho Sách Xưa Quán Ven Đường. (Từ microfilms của Đại học Cornell)

Lở
Bệnh trăng-nhạc
Chứng đau xương

CÁC CHỨNG NGỪA NGÁY NHƯ :

Mụn Nốt-mẫn — Hắc-lào.

Những người nào lở, có bệnh trăng-nhạc, có huyết-quản sưng và có lỗ ở các huyết-quản ấy có muốn chữa cho khỏi không ??

Nếu muốn chữa khỏi hay là muốn phòng bị những chứng đã kể trên thì cũng chẳng khó gì, chỉ nên biết dùng thuốc ! Nhiều người đã công-nhận thuốc :

Dépuratif Richelet

là có đủ các tính chất hóa-học chữa được các chứng lậy và có thể thay máu rất nhanh. Sự kiến-hiệu rất là chóng và mau vì thuốc ấy chữa ngay ở căn bệnh. Mầu thì nhờ thuốc này mà hết cặn cáng các chất bẩn thỉu. Những chỗ lở thì hàn lại mà không phá ra nữa.

Thuốc này còn chữa được các bệnh thấp, đau xương, vân vân.....

Bán ở các hàng họ-hợp to.

TRẢ TIỀN BẰNG TEM (timbres)

Trình các ngài duyệt-báo rằng: phàm những số tiền quá hai hào (0$.20) trở lên, thì xin gửi bằng măng-đa (mandats-postes); chớ dùng gửi bằng timbres.

Những số tiền trong hai hào mà trả bằng timbres xin gửi bằng tem giản thư (timbres-postes), từ thứ 0$.10 (0$.04) trở xuống; chớ dùng gửi bằng timbres-quittances, timbres-proportionnels hoặc timbres de dimension.

Các ngài đi xe đạp nên biết !!!

Những xe đạp hiệu « ROYAL » mới đến

Hạng xe này thực đẹp, thực bền, thực rẻ.

Ai muốn mua thì hỏi lại nhà M. WIELE, số 45, phố Maréchal Joffre, Hanoi.

Chỉ có một mình ông WIELE ấy là người nhận bán thứ xe này ở Đông-pháp mà thôi. 3253

NHÀ TẮM VỆ SINH

68, Rue du Lac, Hanoi
(*Phố Bờ-hồ, số nhà 68*) 3079

XE NHÀ AI HỎNG

LỐP (Enveloppes)

Hiệu QUẢNG-HƯNG-LONG
HANOI
Mới có Enveloppes
Chambres à air — Dissolution
hiệu « A. SOLY »
để thay vào bánh xe nhà cao-xu
Giá rẻ.
Xin mua mau kẻo hết.

Nhà Bán đồ « TÂM-TÂM » Hà-nội, ở phố hàng Trống. Chủ-nhật, thứ năm nào cũng có bán từ tám giờ sáng.

CÁO-BẠCH

Chúng tôi tỉnh trình các quí-khách biết rằng chúng tôi thuộc hợp chất Phải-phát (Phosphates) đến mùa tháng, người đời nào, mới lấy tiền, song những các nhà dự mà mua thì phát có gì chắc chắn để giữ chúng tôi làm tin, như là: đồ bán cửa nhà rừng nương (Titres de propriétés, phiếu Cadastral) (Titres d'Emprunt Français) phiếu Đông-pháp công-thái (Titres d'Emprunt Indochinois) vân vân.

Những giấy phiếu Quốc trái công thái, mà chúng tôi giữ để làm tin thì bao giờ cũng vẫn là của những các nhà mua hàng chịu đem gửi; mà khi đến hạn giả tiền mua chịu hàng rồi thì chúng tôi giả lại các giấy má ấy, mà nếu đứng khi chúng tôi giữ các giấy má ấy có phiếu nào được mở trăng số thì cái số ấy vẫn thuộc về của người có phiếu đem gửi.

Những các làng đã cải lương rồi mà có những giấy phiếu ấy có thể mua chịu được phốt-phát, muốn biết cách thức mua chịu phốt-phát thế nào thì các làng ấy cứ hỏi tại các tòa Công-sở.

Kính cáo
SOCIÉTÉ DES PHOSPHATES DU TONKIN.
133, Avenue Paul Doumer,
HAIPHONG.
2035

CAFE, RESTAURANT HOTEL DES COLONIES

TRUNG-BẮC KHÁCH-SẠN

Chính-quán tại phố hàng Trống, số 50, ngay cửa Nhà-Thờ Phụ-quán có vườn hoa rộng rãi, ở số 68 cũng phố ấy.

Đủ các cách tiện-lợi về nơi ở theo lối Âu ở của người Âu-châu.

Bản-quán thừa tiếp các quí-khách Tây-Âu và Đông-Á cũng một cách bình-đẳng, mà lại để tây ý cho các khách người Nam-Việt hoặc người Trung-hoa, muốn ăn, ở, hoặc uống rượu chỗ biệt-lịch cũng được, và cũng một giá tiền.

Có xe Ô-TÔ cho các quí-khách đi ga, hoặc đi các tỉnh

Giây nói số : 280 — hoặc số : 359

Phụ-quán cũng có giây nói thực tiện với chính-quán

CHỮ MỚI ĐẾN !!!

Bản-quán vừa nhận được ở bên Tây, nhiều thứ chữ rất đẹp, in đủ các lối. Bản-quán lại có cả máy đá để in các thứ tranh vẽ thực đẹp, in đủ các mùi. Bản-quán lại có cả máy chụp ảnh để in nữa.

Bản-quán lại có cả các thứ máy đúc clichés chì nữa.

Công việc làm rất nhanh, giá tính lại rất rẻ.

Kính-cáo,
VĨNH-THÀNH ÂN-QUÁN

RƯỢU
QUINQUINA CUSSAC

Rất bổ
dùng cho những người ốm yếu.

BÁN TẠI
NHÀ
CUIONNAUD FRERES

ở Hanoi-Haiphong, có bốt cả các cửa hàng bán lẻ ở các tỉnh.

NGÀY NÀO CŨNG CÓ XE THƠ CHẠY

Công-ty PHẠM-VĂN-PHI

Auto-Postale

Công-Ty chúng tôi xin trình qui-khách biết rằng : kể từ mồng năm tháng giêng tây này, ngày nào chúng tôi cũng có xe chạy chở thơ và hành-khách ở ga Yên-Lý về Phú-Qui và Phú-Qui ra ga Yên-Lý. — Ở Phú-Qui có 3 phiên chợ Hiếu buôn bán sầm uất lắm các qui-khách buôn bán ở đây đi lại có hàng-hóa gì xin cứ giao cho bản-ty chở, tính giá phải chăng.

Các qui-khách đi lại đường Vinh-Đông-hà nên đi xe thơ thì được cẩn thận hơn, nhưng khi lấy vé nên để ý kẻo lầm đi vào xe khác. Muốn khỏi sự lầm lẫy, xin liệt qui khách đánh giây thép trước cho bản ty, thì khi bản ty nhận được giây thép sẽ cho xe ra đón hay là cho người nhà đi đón.

Đường Yên-Lý đi chợ-Hiếu thì đánh giây thép ra PHẠM-VĂN-PHI Yên-Lý gare ; — mà đường Vinh-Đông-Hà thì đánh giây thép cho PHẠM-VĂN-PHI Đông-hà gare. 3012

HIỆU BÁO-CHẾ VÀ LỤC-HỢP

CHẾ THUỐC CHO NGƯỜI ĐẠI-PHÁP VÀ NGƯỜI AN-NAM

Ed. MONTÈS

Quản Đốc-chủ hạng nhất, Hà-nội, phố Paul-Bert, số 84

HÓA-HỌC CHẤT
và các thứ thuốc bào-chế

THUỐC ĐAU MẮT
Hiệu BONNET-CARD, trị các thứ đau mắt

THUỐC SOLUTION R. của ông HOLBÉ để chữa a-phiện
SOLUTION R. HOLBÉ
2 $ 50 một chai

Cautère « MENTHOLATUM »
1 $ 50 một lọ

Cautère « VIRGINIE »
1 $ 00 một lọ

Mấy thứ kem-biếu hay hơn !
Các thứ thuốc nước dùng lọ kín để tiêm vào da như thuốc bổ CACODYLATE DE SOUDE

Thuốc tiêm gọi là 914, trị bệnh Giang-mai

Thuốc sắc số 606 SIROP PECTORAL đặc-cổ, bổ-phổi. Thuốc lạo chỉ người lớn uống được thôi

Thuốc lậu hiệu MONTÈS
thuốc nâng = 2 $ 00 lọ 30 viên
thuốc thụt = 0 $ 90 một chai

Cautère « VIRGINIE »
1 $ 00 một lọ

Cautère « MENTHOLATUM »
1 $ 50 một lọ

ĐỒ BUỘC THUỐC
đồ DỤNG CỤ TRI-NGHIỆM HÓA-HỌC

ĐỒ MÔ-SỐ
Kính-ảnh, đồ-ảnh, thuốc-ảnh hiệu LUMIÈRE và JOUGLA và giấy-ảnh, thuốc Citra và thuốc Bromure
Bán cách rẻ và bán lẻ

Bán cất và bán lẻ
• THUỐC DẺ •
6 $ 50 một chai 1/4 Litre
Gửi bằng giang mai bất kì mới hay cũ. Bằng thuốc khỏi rất thì hàn nâng thuốc nầy cho 100 người. Bằng thuốc thác, thì chỉ cần phải nâng thuốc nầy thì mấy chốc bệnh hết dứt ; Thuốc nầy rất hay, rất quí vì chẳng hại gì đến sự sinh dục, lại là vật cần dùng nhất của người có bệnh.
Muốn dùng thuốc nầy thường thì nên mua một chai lớn liền, giá có 3 $ 00 mà thôi.

Số 27

TÁI-SINH-DUYÊN

(Sự-tích Mạnh-lệ-quân)

NGUYỄN-ĐỖ-MỤC *dịch thuật*

Nói xong, lại thúc ngựa đuổi theo, không nghe lời *Liên đăng*. Khi ấy đã tới khoảng rừng, *Vi-đăng-đạt* nhận được ám-hiệu của quân mình rồi, mới quát to lên rằng :

— *Lưu-khuê-bích* ! mày tới đây mà nộp mình đi !

Lưu khuê-bích mắng rằng :

— Đứa phản-tặc kia ! sao mày dám vô lễ ! ta chỉ cốt tới đây để lấy đầu mày đó !

Nói xong, lại thúc ngựa tiến lên. Bỗng nghe đánh « Ầm » một tiếng như sét long đất, *lò thì Lưu-khuê-bích* cả người lẫn ngựa, liền sa xuống hố.

Số là *Vi-đăng-bưu* từ đêm trước, đã vâng mệnh *Vi đăng-đạt* đem quân đến đào hố tại đấy. Trên miệng hố phủ một lượt đất nỏi và giải cỏ lên, để đánh lừa *Lưu-khuê-bích*. *Lưu-khuê-bích* cậy có sức khỏe, cho nên mới trúng kế.

Khi ấy các quân mai-phục ở trong rừng, đàng câu-liêm móc *Lưu-khuê-bích*, rồi bắt sống nhà trói lại, giải về cho tới Bại-bình chạy báo với *Liên đăng*. *Liên đăng* giật mình kinh sợ, cũng thu quân về, và cho người đi dò la tin tức *Lưu-khuê-bích*.

Ngày hôm sau, *Vi-đăng-đạt* mời *Doãn* phu nhân và *Trưởng-hoa* tiểu-thư ra nhà Tụ-nghĩa-sảnh, tôn *Doãn* phu-nhân ngồi ghế trên, còn mình và *Trưởng-hoa* tiểu-thư thì ngồi hai ghế hai bên.

Vi-đăng-đạt nói với *Doãn* phu nhân rằng :

— Ngày nay con đã bắt được *Lưu* tặc về đây, xin thân mẫu phân xử.

Trưởng-hoa tiểu-thư nói :

— Chỉ vì *Lưu* tặc làm hại, khiến cho nhà ta phải tan nát. Ngày nay bắt được nó, nên đem mà xẻ xác ra, cho hả cái lòng căm-tức của ta.

Vi-đăng-đạt nói :

— Không nên ! *Lưu khê-bích* đã là mệnh-quan của triều-đình, ta chớ nên giết, để khiến cho thiên-tử biết là ta có nghĩa lý. Ngày nay ta chỉ nên dùng nghiêm-hình bắt hắn phải làm một tờ cung trạng, thú rõ các tội ác thuở xưa, rồi đem dâng triều-đình thì nỗi oan uổng của ta, mới có thể giải tỏ ra được.

Doãn phu-nhân bảo *Vi đăng-đạt* rằng :

— Con nói rất phải !

Nói xong, truyền giải *Lưu-khuê-bích* vào. Khi *Lưu khuê bích* vào tới nơi, đứng ở dưới sân, *Vi-đăng-đạt* mắng rằng :

— Đứa gian tặc kia ! mày đã bị bắt, sao còn vô lễ mà không qui xuống ?

Lưu-khê-bích nói :

— Ta nay bị bắt, cũng liều một chết mà thôi, khi đại-binh của triều-đình tới rồi thì bọn phản tặc bay, sẽ phải chết hết. Ta là mệnh-quan, đời nào lại chịu qui.

Vi đăng-đạt nói :

— Mày cậy có chi, làm bổng-bệu mà mắng bại quan *Hoàng-phủ* nguyên-soái. Ta hãy hỏi mày có công gì mà được phong chức ? Mày là một đứa đại gian ác !

Nói xong, ngành lại bảo các quân-sĩ rằng :

— Quân bay ! Mày thử lấy côn đánh vào đùi gối nó, xem nó có phải qui bay không !

Quân-sĩ vâng lệnh, lấy côn đánh vào hai đùi-gối *Lưu-khuê-bích*, *Lưu-khuê-bích* đau quá, không thể chịu được, phải qui xuống đất mà kêu van rằng :

— Trăm lạy phu-nhân ! xin phu-nhân nghĩ đến tình xưa mà tha cho tôi về triều tại ơn ấy bao giờ quên được.

Doãn phu-nhân mắng rằng :

— Đứa gian-tặc kia, mày vì cớ trạch-bộ mà phòng bên ở *Tiêu-xuân-đình*, chực hại con ta, lại thông mưu với cha, liền-sử pháp-quan ta đi đánh Phiên. Nay sự thực thế nào, mày nên thú hết đi thì khỏi phải chịu tra tấn.

Nói xong, truyền cho quân-sĩ đi lấy các đồ hình-cụ. Quân-sĩ vâng lệnh, đem các đồ hình cụ ra : nào kìm, nào kẹp, nào roi, nào vỏ-bọc. *Lưu-khuê-bích* trông thấy, chẳng còn hồn vía nào nữa, lại kêu van mà rằng :

— Ngày nay đem quân đến đánh là vì vâng mệnh thiên tử, chớ không phải là ý riêng tôi, xin phu-nhân và đại-vương lượng tình mà thả tội cho.

Lưu-khuê-bích vừa kêu vừa lạy, *Vi đăng-đạt* lại nói :

— Đứa gian-tặc này rất là biện-sảo ! Nếu không tra-tấn, khi nào nó chịu thú nhận.

Nói xong, truyền quân-sĩ giảng hỏi *Lưu-khuê bích* xưa : Quân-sĩ vâng-lệnh, vặn *cổ Lưu-khuê-bích* xuống mà giảng nọc ở giữa sân.

Lưu-khuê bích thấy người đi, khi còn lòng đây tới chỗ, rất sẽ thưa-nhận *Vi-đăng đạt* truyền cho đây. *Lưu-khuê-bích* liền thú nhận hết những việc phòng hỏa ở *Tiêu-xuân-đình* và việc viết thư cho cha để lập mưu hãm hại *Hoàng-phủ* nguyên-soái, vân vân.

Vi-đăng-đạt lại truyền quân-sĩ trao giấy mực bút nghiên cho *Lưu-khuê-bích* để bắt làm tờ cung-trạng. *Lưu khuê bích* bất-đắc-dĩ phải làm. *Vi-đăng-đạt* lại truyền phải in tay vào tờ giấy.

Khi *Lưu khuê bích* làm xong tờ cung-trạng, *Vi đăng-đạt* bỏi rằng :

— Mày đã hãm-hại nhà *Hoàng-phủ*, thế tất mưu lấy họ *Mạnh*, chẳng hay việc hôn-sự ấy đã thành chưa ?

Lưu-khuê bích phản-nàn rằng :

— Chỉ vì cớ họ *Mạnh* mà khiến cho ta khổ-nhục trăm chiều !

Nói xong, lại thiết hết đầu đuôi những chuyện thiên-tử giáng chỉ tứ-hôn, họ *Mạnh* giết đạo hành-thích và giao minh xuống sông. Sau thiên-tử lại truyền cho đi *phương quan* tập bắt để ghi nhớ sự tiết-liệt của họ *Mạnh*.

Lưu-khuê-bích lại nói :

— Phải là trên trần tôi hay gặp hiền-thần cũng vẫn thường.

HỒI THỨ XXVII

Doãn phu-nhân nghe *Lưu-khuê-bích* thuật chuyện *Mạnh-lệ-quân* hành thích, rồi gieo mình xuống sông, liền khóc mà bảo rằng :

— Thương hại thay ! *Mạnh-lệ-quân* thật là người hiền tắc, đã vì nhà *Hoàng-phủ* mà thà thiệt mạng chịu thiệt tính mệnh !

Vi-đăng-đạt và *Trưởng-hoa* tiểu-thư cũng ra nước mắt khóc mà rằng :

— *Mạnh-lệ-quân* như thế thì thật không phụ gia-thanh nhà *Hoàng-phủ*, nghĩ càng thêm thương mà tiếc thêm tiếc.

Doãn phu-nhân trỏ mặt *Lưu-khuê-bích* mà mắng rằng :

— Đứa gian tặc kia ! mày đã làm hại một người con dâu của nhà *Hoàng-phủ* ta đó.

Vi đăng đạt truyền quân-sĩ đem *Lưu-khuê-bích* giam vào một nơi ngục tối. Lại nói chuyện *Liên-đăng* sai thám-tử đi dò la tin tức *Lưu-khuê-bích* biết là *Lưu-khuê-bích* bị giam, mới vội-vàng rút quân về. Đi trong 10 ngày thì về tới *Bắc-kinh*.

Liên-đăng đem hết đầu đuôi việc giao chiến vào tâu với vua *Thanh-tôn*, lại nói để vua *Thanh-tôn* biết cho rằng chỉ vì *Lưu-khuê-bích* không chịu nghe lời can gián của mình mà đến nỗi trăng kế.

(Còn nữa)

Dessins de NGUYỄN-V.-LUẬN

Imprimerie du Trung Bắc Tân Văn

Carnet Hangrien